

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра прикладної лінгвістики

На правах рукопису

ПАХАЛЮК ВІКТОРІЯ ВАСИЛІВНА

**ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОЦЕСІ
ВИВЧЕННЯ ЧАСОВОЇ СИСТЕМИ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Спеціальність: 035 «Філологія»

Освітня програма: Прикладна лінгвістика. Переклад і комп'ютерна лінгвістика

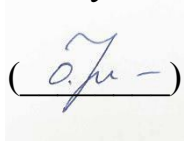
Робота на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Науковий керівник:
КАЛИНОВСЬКА ІРИНА МИКОЛАЇВНА,
доцент кафедри практики англійської мови
факультету іноземної філології

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № 5
засідання кафедри прикладної лінгвістики
від 03 грудня 2024 р.

Завідувач кафедри

(огу) Берладин Ольга Богданівна

ЛУЦЬК – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	5
1.1. Поняття граматичної компетентності та її складові.....	5
1.2. Особливості формування граматичної компетентності у здобувачів закладів вищої освіти.....	13
1.3. Роль часової системи англійської мови та її місце у формуванні граматичної компетентності.....	17
Висновки до Розділу 1.....	23
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ ЧАСОВОЇ СИСТЕМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	24
2.1. Традиційні методи навчання граматики у закладах вищої освіти.....	24
2.2. Сучасні інноваційні підходи до викладання граматики	30
2.3. Роль інформаційних технологій у навчанні часових форм англійської мови	41
Висновки до Розділу 2.....	51
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ЧАСОВИХ ФОРМ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	53
3.1. Опис експериментального навчання.....	53
3.2. Аналіз результатів експерименту з формування граматичної компетентності здобувачів вищої освіти.....	56
3.3. Рекомендації для покращення методики навчання часових форм у закладах вищої освіти.....	60
Висновки до Розділу 3	64
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	69
ДОДАТКИ.....	77

ВСТУП

Граматична компетентність, як складова мовної компетенції, є необхідною передумовою для досягнення високого рівня володіння мовою, оскільки вона забезпечує не лише коректність вираження думок, але й можливість адекватної комунікації у різних соціальних і професійних контекстах. Особливої ваги набуває дослідження механізмів формування граматичної компетентності, оскільки англійська мова є однією з найпоширеніших у міжнародному науковому, професійному та академічному середовищах.

Актуальність дослідження. Сучасні наукові дослідження свідчать про те, що традиційні методи викладання граматики не є достатньо ефективними в умовах сьогоденних освітніх реалій, оскільки вони орієнтовані здебільшого на засвоєння теоретичних знань, а не на розвиток граматичної компетентності. Це спричиняє необхідність перегляду підходів до навчання граматики, впровадження новітніх методів і технологій, які сприяють активному залученню здобувачів освіти до процесу засвоєння знань. Особливої уваги потребує часова система англійської мови, яка, через свою складність і багатогранність, часто викликає труднощі у здобувачів освіти. Опанування цієї системи є одним із ключових етапів формування граматичної компетентності, адже вона визначає можливість точного вираження часових і аспектуальних відношень у мовленні. Відповідно, вивчення проблем та специфіки формування граматичної компетентності з фокусом на часову систему є важливим як у теоретичному, так і в практичному аспектах.

Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю забезпечення високого рівня граматичної компетентності здобувачів вищої освіти, що відповідає сучасним стандартам міжнародної комунікації, а також потребою у вдосконаленні методик навчання у закладах вищої освіти. Формування граматичної компетентності у здобувачів освіти є однією з ключових проблем сучасної лінгводидактики, що обумовлено зростаючими вимогами до рівня

володіння іноземними мовами в умовах глобалізації та інтернаціоналізації вищої освіти.

Метою дослідження є розробка практичних рекомендацій щодо ефективного формування граматичної компетентності здобувачів закладів вищої освіти у процесі вивчення часової системи англійської мови.

Завдання дослідження:

- проаналізувати особливості формування граматичної компетентності у здобувачів закладів вищої освіти;
- визначити роль часової системи в англійській мові та її місце у формуванні граматичної компетентності;
- охарактеризувати методичні підходи до навчання часової системи англійської мови;
- розглянути методи навчання граматики у закладах вищої освіти;
- розробити систему вправ на засвоєння часових форм англійської мови у закладах вищої освіти;
- визначити методичні рекомендації для покращення формування граматичної компетентності здобувачів закладів вищої освіти.

Об'єктом дослідження є засвоєння часової системи англійської мови.

Предметом дослідження є процес формування граматичної компетентності здобувачів вищої освіти.

Для досягнення мети дослідження було використано комплекс **методів**, зокрема, метод аналізу та синтезу наукової літератури – для вивчення існуючих підходів до визначення граматичної компетентності та її складових, а також для аналізу різних методик викладання часових форм англійської мови; порівняльно-типологічний метод – для порівняння часової системи англійської мови з часовою системою української мови, що дозволило виявити специфіку англійської часової системи та основні труднощі в її засвоєнні студентами; метод класифікації та систематизації – для впорядкування часових форм та аспектуальних характеристик, що використовуються в англійській мові, та їхнього функціонального значення; метод моделювання – для розробки

рекомендацій з формування граматичної компетентності, заснованих на результатах аналізу існуючих методик викладання; метод педагогічного спостереження – для вивчення процесу засвоєння часової системи здобувачами та ідентифікації труднощів, що виникають під час навчання.

Практичне значення. Розроблені рекомендації можуть бути використані викладачами англійської мови у закладах вищої освіти для підвищення ефективності формування граматичної компетентності здобувачів освіти або стати основою для розробки курсів підвищення кваліфікації викладачів, що спеціалізуються на навчанні граматики англійської мови.

Апробація результатів дослідження. Апробація результатів досліджень відбулася на VII Міжнародній студентській науковій конференції «Наука сьогодні: від досліджень до стратегічних рішень» в м. Кривий Ріг 1 листопада 2024 р. та на VII Всеукраїнській студентській науковій конференції «Експериментальні та теоретичні дослідження в контексті сучасної науки» в м. Львів 22 листопада 2024 р.

Розроблена система вправ з формування граматичної компетентності здобувачів освіти була апробована в освітньому процесі на факультеті іноземної філології Волинського національного університету імені Лесі Українки (група Англ-22) під час проходження педагогічної практики у жовтні-листопаді 2023 р.

Публікації. Тези доповіді були опубліковані у збірниках матеріалів зазначених конференцій.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів з висновками, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи складає 76 сторінок, разом із додатками - 103 сторінки. Список використаних джерел нараховує 63 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Знання іноземних мов є не тільки ознакою освіченості людини, але й одним із важливих факторів її конкурентоспроможності на ринку праці та в глобалізованому світі. Уміння спілкуватися іноземною мовою відкриває доступ до міжнародних інформаційних ресурсів, наукових публікацій, та дозволяє брати участь у міжкультурному обміні знаннями та досвідом. В умовах сучасної інтеграції та глобалізації, яка вимагає від фахівців високого рівня професійної мобільності, знання іноземної мови стає необхідною навичкою, що забезпечує ефективне вирішення професійних і соціальних завдань.

1.1. Поняття граматичної компетентності та її складові

Сучасна методика викладання іноземних мов вимагає не лише навчання окремих мовних навичок, але й комплексного підходу до розвитку іншомовної компетентності, що включає в себе декілька важливих компонентів. Одним із цих компонентів є граматична компетентність, яка забезпечує здатність правильно будувати висловлювання, зрозуміло та логічно формулювати думки відповідно до граматичних норм мови [9, с. 5]. Це дозволяє здобувачам освіти ефективно вирішувати комунікативні завдання та досягати порозуміння у спілкуванні з носіями мови або людьми, які володіють іноземною мовою.

Формування граматичної компетентності у здобувачів стає однією з першочергових завдань сучасної освіти, оскільки від неї залежить їхня подальша здатність використовувати іноземну мову в реальних життєвих і професійних ситуаціях. Граматика виступає як своєрідний «каркас», на якому будується вся інша мовна компетентність: лексична, фонетична, прагматична тощо. Відтак, відсутність або недоліки в граматичній компетентності можуть призводити до суттєвих труднощів у розумінні й використанні мови на практиці. Отже, граматична компетентність є однією з ключових складових

загальної мовної компетентності та є основою успішної комунікації іноземною мовою. Вона полягає у здатності використовувати граматичні структури для побудови осмислених висловлювань, відповідно до мовних норм і соціокультурного контексту [10].

Граматична компетентність передбачає здатність до правильного використання граматичних правил як в усній, так і в письмовій формі, а також розуміння граматичних структур у мовленні інших [4, с. 24]. Вона базується на комплексі знань та навичок, які охоплюють морфологію, синтаксис, фонетику та інші мовні рівні. Граматична компетентність не обмежується знанням граматичних правил, але включає усвідомлене розуміння їхнього застосування в контексті комунікації. Як зазначає О.В. Касаткіна, граматична компетентність полягає у здатності людини розуміти граматичні засоби мови та використовувати їх для породження висловлювань відповідно до певних правил, що дозволяє уникати механічного запам'ятовування готових фраз і сприяє творчому використанню мови [22, с. 52].

О. Гурман підкреслює, що граматична компетентність передбачає не лише правильне використання граматичних форм, а й вміння адаптувати їх до конкретних мовленнєвих ситуацій, що дозволяє здобувачам освіти адекватно сприймати та передавати інформацію [13, с. 16]. Вона є ключовим фактором успішного навчання іноземної мови, оскільки забезпечує здатність до коректного сприйняття і формулювання висловлювань.

Граматична компетентність, у широкому розумінні, охоплює знання мовних правил, що визначають структуру речень, слів і морфем, а також здатність їх правильно застосовувати в різних контекстах. Це не просто статичне знання правил, а динамічний процес, що включає вміння ефективно використовувати граматичні конструкції у взаємодії з іншими аспектами мовленнєвої діяльності, такими як лексична, прагматична та соціолінгвістична компетентність.

Формування граматичної компетентності є ключовою складовою навчання іноземної мови, особливо на етапі здобуття вищої освіти, коли

здобувачі мають не тільки набути навичок спілкування, але й опанувати здатність граматично правильно будувати висловлювання в різних комунікативних ситуаціях. Вивчення граматичних структур і закономірностей мови є основою для розвитку комунікативних навичок, оскільки саме граматики забезпечує узгодженість і зрозумілість мовлення.

Зміст граматичної компетентності здобувачів освіти спрямований на досягнення конкретних цілей, таких як: розвиток здатності до спілкування англійською мовою на відповідному рівні з урахуванням мовних можливостей у різних видах мовленнєвої діяльності – аудіюванні, говорінні, читанні та письмі; залучення здобувачів до нового соціокультурного досвіду за допомогою англійської мови, що включає ознайомлення з англійською культурою, літературою та суспільними реаліями; розвиток мовних, інтелектуальних і когнітивних здібностей студентів, що дозволяє їм не лише правильно використовувати граматичні конструкції, але й аналізувати та критично осмислювати граматичні явища мови. Важливо також наголосити на необхідності створення мотивуючого середовища, яке б стимулювало студентів до постійного вдосконалення власних мовних навичок та подальшого оволодіння англійською мовою [1].

Основними компонентами граматичної компетентності є граматичні навички, граматичні знання та граматична усвідомленість. Граматичні навички є базовим елементом, оскільки вони забезпечують здатність студентів правильно розпізнавати та використовувати граматичні структури в усному й письмовому мовленні. Ці навички поділяються на рецептивні (сприйняття та розпізнавання граматичних структур у тексті та аудіоматеріалах) та репродуктивні (уміння правильно використовувати граматичні конструкції для створення власних висловлювань). Рецептивні граматичні навички включають здатність до розпізнавання граматичних форм в процесі аудіювання та читання, що дозволяє здобувачам автоматично визначати значення та функції граматичних елементів у сприйнятих текстах. Це є основою для правильного розуміння сенсу висловлювань та адекватної реакції на них [41, с. 74].

Репродуктивні граматичні навички, у свою чергу, передбачають вміння формувати висловлювання, дотримуючись граматичних норм англійської мови. Це охоплює процеси вибору граматичної структури, що відповідає комунікативній меті, та її правильне оформлення в усному чи письмовому мовленні. Здобувачі освіти повинні співвідносити свої комунікативні наміри з граматичними можливостями мови, зокрема з її морфологічними та синтаксичними характеристиками, що безпосередньо впливає на ефективність комунікації та здатність точно передавати свої думки. Відмінність між рецептивними та репродуктивними навичками полягає в тому, що перші активуються під час сприйняття інформації, а другі – в ситуаціях, що вимагають активного мовлення [41, с. 74].

Граматичні знання становлять іншу важливу складову граматичної компетентності, оскільки вони забезпечують студентів необхідною інформацією про граматичні правила та закономірності, що регулюють побудову речень і висловлювань у мові. Вони включають знання про частини мови, синтаксичні структури, морфологічні форми та способи їх використання у мовленні. Граматичні знання дозволяють студентам правильно вибирати форми дієслів, вживати необхідні конструкції для вираження заперечень, запитань чи інших граматичних категорій. Наприклад, знання про використання інфінітивів і герундіїв, порівняння прикметників чи формування складнопідрядних речень дозволяє студентам більш точно виражати свої думки в усному та письмовому мовленні [9, с. 6–7].

Граматична усвідомленість – це здатність свідомо розпізнавати, аналізувати й використовувати граматичні структури в комунікації. Вона охоплює не лише інтуїтивне використання правил, але й свідоме розуміння процесів формування та функціонування граматичних явищ у мові. Це дозволяє студентам осмислено застосовувати граматичні форми в різних комунікативних контекстах, що сприяє розвитку їхньої мовної компетентності загалом. Граматична усвідомленість сприяє глибшому розумінню мовної системи та її

елементів, що є необхідною умовою для успішного володіння мовою на високому рівні [9, с. 6–7].

Граматична компетентність є багатовимірною категорією, що включає декілька ключових складових, кожна з яких виконує свою роль у процесі мовленнєвої діяльності. Виділяють такі основні компоненти граматичної компетентності [38]:

1) Морфологічна компетентність стосується знань і вмінь студентів, які пов'язані з утворенням та зміною форм слів. Оволодіння морфологією є основою для формування мовних навичок, оскільки вона регулює такі важливі категорії, як число, рід, відмінок, час та вид дієслів, що безпосередньо впливають на граматичну правильність мовлення. Студенти закладів вищої освіти мають усвідомлювати ці категорії для того, щоб бути здатними до коректного оформлення речень та висловлювань у письмовій та усній формі. Морфологічна компетентність здобувачів освіти включає в себе низку важливих аспектів: знання про морфеми, тобто найменші значущі одиниці мови, які визначають її значення та граматичні характеристики; знання правил відмінювання слів, що охоплюють такі категорії, як рід, число та відмінок; розуміння функцій закінчень і префіксів та їх зміни в залежності від контексту; здатність до словотвору, що включає утворення нових слів за допомогою суфіксів, префіксів і словоскладання та знання орфографічних правил, що забезпечують правильне написання та вживання слів відповідно до їхньої граматичної ролі у реченні [44, с. 8]. Невміння коректно використовувати морфологічні знання може призвести до серйозних помилок у побудові висловлювань, що ускладнює ефективну комунікацію. Це особливо важливо для здобувачів освіти, які вивчають англійську мову як іноземну, оскільки правильне застосування морфологічних знань дозволяє їм уникати типових помилок, пов'язаних з граматичною структурою слів.

2) Синтаксична компетентність, у свою чергу, охоплює вміння студентів правильно будувати речення та структури різних типів, відповідно до правил синтаксису. Англійська мова, на відміну від української, має фіксований

порядок слів у реченні, що надає особливого значення правильному синтаксичному оформленню висловлювань. Синтаксична компетентність включає [44, с. 8–9]: розуміння структурних взаємозв'язків між словами у реченні; знання різних типів речень; уміння використовувати різні синтаксичні засоби для створення складних мовних конструкцій; розуміння правил узгодження та керування та орфографічні правила, оскільки порядок слів та правильне розміщення пунктуаційних знаків є критично важливими для точності висловлювань. Недостатній рівень синтаксичної компетентності може призвести до побудови неправильних або незрозумілих конструкцій, що ускладнює комунікацію в академічному та професійному середовищі.

3) Фонетична компетентність забезпечує здобувачам знання та вміння, необхідні для правильної вимови слів та використання інтонаційних структур. Хоча фонетична компетентність часто асоціюється з вимовою, її значення у граматичній компетентності полягає в умінні використовувати фонетичні засоби для побудови граматично коректних і семантично точних висловлювань. Для студентів, що вивчають англійську мову як іноземну, особливо важливим є правильне вживання інтонації, оскільки вона не тільки визначає емоційне забарвлення висловлювань, але й може змінювати їх граматичне значення. Основні аспекти фонетичної компетентності включають [44, с. 11]: знання фонетичних правил, що стосується розуміння того, як вимовляються звуки мови, включаючи звуки, специфічні для англійської мови, які можуть бути відсутніми у рідній мові студентів; розрізнення звуків, тобто вміння ідентифікувати і розрізняти різні звуки; адаптація вимови до стандартів мови; коректне наголошування та ритмічна організація мовлення та інтонація і емоційне забарвлення. Недостатня фонетична компетентність може призводити до неправильної вимови, що, своєю чергою, ускладнює комунікацію.

4) Лексична компетентність є ще одним важливим компонентом мовної компетентності студентів, що охоплює вміння правильно використовувати лексику відповідно до граматичних правил і комунікативної ситуації. Для студентів закладів вищої освіти особливо важливо мати багатий та

різноманітний словниковий запас, оскільки це дозволяє ефективніше брати участь в академічних дискусіях, писати наукові роботи та презентувати ідеї у професійному контексті. Лексична компетентність включає кілька ключових аспектів [44, с. 10]: знання слів та їхніх значень; розуміння словосполучень, ідіом та фразеологізмів; розширення словникового запасу; коректне використання слів у різних граматичних формах та використання слів у різних стилістичних варіантах. Недостатня лексична компетентність може призвести до обмеженості виразності мовлення, що ускладнює ефективне спілкування у письмовій та усній формі. Здобувачі освіти, які мають невеликий словниковий запас або не вміють коректно використовувати слова відповідно до граматичних і стилістичних норм, стикаються з труднощами при формулюванні точних та зрозумілих висловлювань.

5) Дискурсивна компетентність. Уміння зв'язувати окремі речення в цілісний, логічно послідовний текст є важливим елементом граматичної компетентності. Дискурсивна компетентність охоплює вміння використовувати зв'язки між реченнями, такі як зв'язки за допомогою займенників, повторів, лексичних ланцюгів, сполучників тощо. Це дозволяє здобувачеві освіти будувати більш складні мовні конструкції, зберігаючи при цьому зрозумілість і когерентність тексту.

б) Прагматична компетентність. Прагматика відповідає за використання граматичних структур відповідно до комунікативних намірів мовця. Наприклад, одна й та сама граматична конструкція може мати різні значення залежно від контексту, в якому вона використовується. Прагматична компетентність включає вміння варіювати граматичні структури для досягнення певного ефекту у взаємодії з іншим учасником комунікації.

Хоча кожен з перелічених компонентів виконує свою роль у формуванні граматичної компетентності, вони не існують у ізоляції. Між ними існує тісний взаємозв'язок, що дозволяє здобувачеві освіти будувати осмислені висловлювання. Наприклад, морфологічні знання необхідні для правильного використання синтаксичних структур, адже зміна форми слів може впливати на

порядок слів у реченні та його граматичну правильність. Дискурсивні зв'язки, у свою чергу, допомагають мовцеві правильно використовувати синтаксичні та морфологічні ресурси для побудови зв'язного тексту.

З іншого боку, прагматична компетентність вимагає від мовця адаптації граматичних конструкцій до певної комунікативної ситуації. Наприклад, формальне спілкування може вимагати використання складніших граматичних конструкцій, тоді як у неформальних ситуаціях можуть переважати простіші синтаксичні структури. Це підкреслює динамічність і гнучкість граматичної компетентності, що дозволяє мовцеві адаптувати свої знання до конкретних умов спілкування.

У сучасних дослідженнях з викладання іноземних мов граматична компетентність розглядається не як ізольована від інших видів компетентностей, а як одна з ключових складових загальної мовної компетентності. Її формування є критично важливим для розвитку здатності студента здійснювати ефективну комунікацію іноземною мовою, оскільки без глибоких знань граматичних правил неможливо досягти високого рівня мовленнєвої майстерності.

У навчальних контекстах граматична компетентність може розглядатися як базовий рівень підготовки, на якому базуються інші компоненти мовленнєвої компетентності, такі як лексична, соціолінгвістична та стратегічна компетентності. Це пояснюється тим, що вміння формувати граматично правильні речення є основою для адекватного розуміння та передачі повідомлень у процесі комунікації.

Граматична компетентність студентів може піддаватися постійному вдосконаленню через активне використання мови в різних комунікативних ситуаціях. Університетське середовище, яке включає в себе семінари, групові проекти, презентації та дискусії, створює умови для практики та перевірки граматичних знань у реальних контекстах. Більш того, участь у міжкультурних обмінах та програмах стажування за кордоном може значно вплинути на розвиток граматичної компетентності. Здобувачі освіти, які мають можливість

спілкуватися з носіями мови, отримують безцінний досвід, що дозволяє їм вдосконалювати свої навички комунікації та гнучко адаптуватися до різних мовних ситуацій.

Отже, граматична компетентність є складною багатокомпонентною категорією, що включає морфологічні, синтаксичні, фонологічні, дискурсивні та прагматичні аспекти. Її роль у процесі оволодіння мовою є ключовою, оскільки саме знання та вміння застосовувати граматичні правила дозволяють мовцям будувати правильно структуровані, логічні та зрозумілі висловлювання. Розуміння взаємозв'язку між окремими складовими граматичної компетентності допомагає як у розробці методик її викладання, так і в оцінюванні рівня володіння мовою здобувачів освіти.

1.2. Особливості формування граматичної компетентності у здобувачів закладів вищої освіти

Формування граматичної компетентності у здобувачів закладів вищої освіти є складним процесом, що вимагає системного підходу та врахування різних лінгвістичних, методологічних та психолого-педагогічних чинників. Граматична компетентність відіграє центральну роль у засвоєнні іноземної мови. В умовах вищої освіти цей процес має свої специфічні особливості, обумовлені як змістом навчальних програм, так і методичними підходами, рівнем готовності здобувачів освіти, використанням сучасних технологій та інших чинників.

Однією з ключових особливостей формування граматичної компетентності у студентів закладів вищої освіти є розвиток їхніх когнітивних здібностей, що значно впливає на процес засвоєння граматичних знань. У дорослому віці такі когнітивні процеси, як абстрактне мислення, аналітичні навички та здатність до узагальнення, є більш розвиненими порівняно зі шкільними. Це дозволяє ефективніше використовувати складніші граматичні пояснення, теоретичні узагальнення та метамовні підходи у вивченні

граматики. Завдяки цьому підходу студенти здатні опановувати абстрактні та логічні структури, що є невід'ємною складовою граматичної компетентності.

Навчання за когнітивним підходом включає такі важливі компоненти, як мовленнєво-розумова активність, розвиток когнітивних здібностей, когнітивних навичок, а також формування когнітивної компетентності. Це сприяє не лише кращому засвоєнню англійської граматики, а й формуванню критичного, логічного та творчого мислення. Здобувачі починають свідомо використовувати такі інтелектуальні операції, як порівняння, аналіз, дедукція та узагальнення, що є важливими для розуміння складних граматичних структур.

Як підкреслює О. В. Скрипченко, у студентів розвивається здатність аналізувати нові мовні категорії, будувати абстрактні висловлювання та висувати нові ідеї, які співставляються та порівнюються між собою різними способами [8]. Це дозволяє студентам краще засвоювати граматичні конструкції, оскільки вони не тільки запам'ятовують правила, але й активно працюють над їхнім аналізом та застосуванням у мовленнєвій діяльності.

Однак, незважаючи на високий рівень когнітивного розвитку, студенти часто стикаються з проблемами під час засвоєння граматичних правил, що може бути пов'язано з низькою мотивацією, недостатньою підготовкою або впливом рідної мови. Наприклад, інтерференція рідної мови може створювати труднощі у засвоєнні певних граматичних конструкцій іноземної мови. Особливо це помітно у випадках, коли граматичні структури англійської мови значно відрізняються від граматичних правил рідної мови здобувачів.

Навчальні програми закладів вищої освіти орієнтовані на поглиблене вивчення іноземної мови, включаючи граматичні аспекти, порівняно зі шкільною програмою. Основна увага приділяється не лише ознайомленню з граматичними правилами, але й їхньому глибокому аналізу та застосуванню в різних комунікативних ситуаціях. Вивчення граматики на цьому рівні відбувається в контексті інтеграції її з іншими компонентами мовної компетентності, такими як лексична, комунікативна та прагматична компетентності.

Крім того, програми часто передбачають міждисциплінарний підхід до навчання, що дозволяє здобувачам освіти використовувати свої граматичні знання в різних академічних та професійних сферах. Такий підхід сприяє не лише кращому засвоєнню граматичного матеріалу, але й його практичному використанню. Наприклад, студенти, які спеціалізуються на міжнародних відносинах, можуть застосовувати свої граматичні знання під час написання наукових статей, проведення переговорів англійською мовою або підготовки презентацій.

Формування граматичної компетентності значно залежить від методів викладання. У закладах вищої освіти застосовуються різні підходи до навчання граматики, серед яких можна виокремити наступні:

- традиційний метод (формально-граматичний підхід), який базується на навчанні граматичних правил та їхнього застосування в письмових і усних вправах (хоча цей метод часто критикують за відсутність комунікативної складової, він все ще залишається ефективним для засвоєння базових граматичних структур, особливо у студентів із низьким рівнем підготовки);

- комунікативний підхід до вивчення іноземної мови є однією з найбільш ефективних методик, особливо в умовах сучасного освітнього процесу, що орієнтований на формування практичних мовних навичок у здобувачів освіти (цей підхід зосереджується на використанні граматичних знань у реальних комунікативних ситуаціях, що відображає головну мету навчання мови – розвиток комунікативної компетентності, що підкреслює функціональне використання граматики для досягнення комунікативних цілей, а не лише її формальне засвоєння [40]).

У рамках комунікативного підходу грамика сприймається як інструмент, який допомагає досягти точності та ефективності мовлення, але не є самоціллю. Здобувачі освіти вчаться застосовувати граматичні конструкції не для демонстрації теоретичних знань, а для реального спілкування, яке є найбільш значущим елементом у процесі засвоєння мови. Це дозволяє студентам зосереджуватися на комунікативній меті висловлювань, на відміну

від традиційних методів, де акцент робиться на вивченні правил без їх практичного застосування.

Комунікативний підхід до навчання мови передбачає виконання низки важливих завдань, які сприяють розвитку повноцінних комунікативних навичок у здобувачів. До основних завдань належать [44, с. 13]: розвиток навичок мовлення, що включає формування вміння створювати логічні та структуровані висловлювання, що відповідають конкретним комунікативним цілям; вивчення мови в контексті, тобто в реальних мовленнєвих ситуаціях; розвиток навичок слухання та розуміння та активна участь у вирішенні комунікативних завдань, які вимагають використання мови для досягнення конкретних цілей, таких як обговорення проблеми, вирішення конфлікту або планування певних дій, що є необхідними навичками для успішного спілкування у різних сферах.

Важливим аспектом формування граматичної компетентності є врахування психолого-педагогічних чинників, таких як мотивація, індивідуальні особливості студентів, їхня готовність до навчання та емоційний стан. Здобувачі закладів вищої освіти, як правило, мають більш сформовану мотивацію до навчання, зокрема професійну мотивацію, що стимулює їх до більш серйозного ставлення до вивчення іноземної мови.

Проте мотивованість здобувачів освіти може значно варіювати залежно від їхніх інтересів, попереднього досвіду та особистих цілей. Завдання викладача – підтримувати високу мотивацію, використовуючи цікаві та актуальні для студентів матеріали, які відображають реальні життєві ситуації або професійні сценарії. Крім того, важливою є підтримка позитивного психологічного клімату на заняттях, оскільки страх перед помилками або низька самооцінка можуть значно знижувати успішність засвоєння граматичного матеріалу.

Процес оцінювання граматичної компетентності також має свої особливості. Традиційні методи тестування граматики, такі як контрольні завдання з вибором правильних варіантів, заповнення пропусків у реченнях або переклад, хоча й залишаються ефективними для перевірки знання правил, часто

не охоплюють аспектів функціонального використання граматики. Тому дедалі більше уваги приділяється оцінюванню граматичних знань у комунікативному контексті. Наприклад, під час тестування можуть використовуватися письмові або усні завдання, що імітують реальні комунікативні ситуації.

Однією з ефективних практик для формування граматичної компетентності є використання автентичних матеріалів, тобто таких текстів, що не були спеціально створені для навчальних цілей, а є частиною реального мовленнєвого середовища. Використання автентичних текстів сприяє тому, що здобувачі освіти стикаються з граматичними конструкціями у природних контекстах, що дозволяє їм краще зрозуміти їх функціональне значення та практичне застосування.

Отже, формування граматичної компетентності здобувачів вищої освіти є багатокомпонентним процесом, що включає врахування когнітивних особливостей студентів, специфіки навчальних програм, методів навчання, а також психолого-педагогічних чинників. Використання інтегрованих методів навчання, технологій та автентичних матеріалів сприяє не лише кращому засвоєнню граматичних правил, але й їх функціональному застосуванню у реальних комунікативних ситуаціях. Оцінювання граматичної компетентності також повинне відображати здатність здобувачів ефективно використовувати граматичні знання в академічному та професійному середовищі.

1.3. Роль часової системи англійської мови та її місце у формуванні граматичної компетентності

Часова система англійської мови є однією з ключових складових граматичної компетентності, оскільки правильне розуміння та використання різних часових форм забезпечує точність вираження думок і коректність комунікації. Англійська мова має розвинену систему часових категорій, що включає в себе кілька основних та похідних часів, які відображають не лише хронологічну послідовність подій, але й різноманітні аспектуальні та модальні

значення. В умовах вивчення англійської мови у закладах вищої освіти, засвоєння часової системи відіграє центральну роль у формуванні граматичної компетентності здобувачів освіти, оскільки саме ця категорія часто викликає найбільші труднощі як на етапі теоретичного засвоєння, так і при її практичному застосуванні.

Часова система англійської мови охоплює три основні часові форми: минулий (Past), теперішній (Present) та майбутній (Future). Кожен із цих часів може бути виражений у чотирьох аспектах: простому (Simple), тривалому (Continuous), доконаному (Perfect) та доконаному тривалому (Perfect Continuous). Ця багатокомпонентність часової системи дозволяє носіям мови передавати різні значення та відтінки часу залежно від контексту.

Простий аспект (Simple) використовується для вираження дій, які відбуваються регулярно або є фактами, тоді як тривалий аспект (Continuous) підкреслює процес або тривалість дії. Доконаний аспект (Perfect) використовується для вказівки на завершену дію, що має наслідки в теперішньому або майбутньому, а доконаний тривалий (Perfect Continuous) вказує на дію, що тривала до певного моменту в минулому або майбутньому та має продовження або наслідки в іншому часі [39, с. 308].

Ця складна система відображає не тільки хронологію подій, але й їхню тривалість, завершеність або незавершеність, що робить англійську мову особливо точною у вираженні часових відносин. Така різноманітність форм і значень ускладнює процес засвоєння часових категорій для студентів, особливо для тих, чия рідна мова не має настільки диференційованої системи часу.

Часова система англійської мови виконує не лише формальну роль, а й має важливе функціональне значення в комунікації. Використання правильних часових форм дозволяє мовцям точно передавати відношення подій до моменту мовлення, виражати тривалість, частотність або завершеність дії. Наприклад, вибір між Present Perfect і Past Simple у реченні визначає, чи є подія актуальною в теперішньому або вона вже завершена та не має впливу на теперішній момент. Такі відмінності особливо важливі у формальній або професійній

комунікації, де точність вираження часу є критичною для правильного розуміння змісту.

Знання про часові форми дозволяє здобувачам освіти краще розуміти контекст висловлювань. Це особливо важливо в академічних текстах, де точність і нюанси значення можуть мати велике значення. Наприклад, використання минулого часу може вказувати на завершеність дослідження, тоді як теперішній час може підкреслювати актуальність інформації.

Крім того, граматичні часи в англійській мові часто несуть додаткове значення, пов'язане з аспектуальністю. Наприклад, тривала форма може використовуватися для вираження ввічливості або пом'якшення у контексті комунікації (наприклад, *"I was wondering if you could help me"*). Такі нюанси вимагають від здобувачів не тільки знання граматичних правил, але й розуміння комунікативної функції різних часових форм.

Засвоєння часової системи англійської мови студентами нерідко ускладнюється інтерференцією рідної мови: «...дві мовні системи вступають у контакт, впливають одна на одну, внаслідок чого з'являються контактні зумовлені відхилення від мовної норми, які називаються інтерференцією» [18, с. 192]. Здобувачі освіти, рідна мова яких мають менш розвинену систему часу або зовсім не мають деяких граматичних категорій, можуть зазнавати труднощів у правильному використанні англійських часів. Наприклад, українська мова, хоча й має три часові категорії (минуле, теперішнє та майбутнє), не розрізняє тривалих та доконаних форм у такому ж обсязі, як англійська. Це може призводити до помилок, коли здобувачі освіти не можуть правильно виразити тривалість або завершеність дії, що в свою чергу негативно впливає на їхню граматичну компетентність.

З іншого боку, здобувачі освіти, які вивчають англійську мову як другу або третю іноземну мову після мов із подібними граматичними категоріями (наприклад, німецької або французької), зазвичай мають легший перехід до засвоєння англійської часової системи завдяки схожості у структурі та використанні часів.

Процес навчання часових форм англійської мови у закладах вищої освіти базується на комплексному підході, що включає як теоретичне вивчення граматичних правил, так і їх активне практичне застосування. Часова система є невід'ємною частиною граматичної компетентності, оскільки вона дозволяє виражати різноманітні значення та відтінки часу, що, у свою чергу, сприяє ефективній комунікації. У цьому контексті можна виділити кілька ключових методів навчання, які виявляють найбільшу ефективність.

Одним із найефективніших способів навчання часових форм є використання контексту для пояснення різниці між формами. Цей метод дозволяє студентам не лише вивчати граматичні правила, але й зрозуміти функціональне значення кожної часової форми. Наприклад, зіставлення речень у Present Simple та Present Continuous у реальному контексті допомагає студентам краще усвідомити, коли використовувати кожен з цих форм. Наприклад, *I usually go to the gym in the evening, but today I am going to the gym right now.* Цей контекстуальний підхід надає студентам можливість практикувати граматику в умовах, наближених до реального життя.

Важливим аспектом навчання є порівняльний аналіз часових систем англійської та рідної мов студентів. Це допомагає виявити ключові відмінності, які можуть викликати труднощі, і сфокусувати освітній процес на їх подоланні. Викладачі можуть акцентувати увагу на специфічних відмінностях, пояснюючи їх через рідну мову студентів, що сприяє глибшому розумінню. В українській мові не існує аналогів, наприклад, для доконаних форм, що може створити певні труднощі для студентів при вивченні англійських часів.

Ще одна важлива відмінність полягає в тому, як різні мови підходять до вираження аспектів часу. У англійській мові аспект грає важливу роль у вираженні тривалості чи завершеності дії. Наприклад, для вираження дій, які тривають в даний момент, використовується Present Continuous, тоді як для дій, що завершилися, використовують Present Perfect. В українській мові використання аспектів не є таким чітким і відрізняється в залежності від контексту.

Оскільки часова система безпосередньо пов'язана з функціональним використанням мови в комунікації, важливим аспектом навчання є залучення студентів до практичних завдань, де їм потрібно використовувати часові форми у реальних мовленнєвих ситуаціях. Комунікативний підхід акцентує увагу на використанні мови в контексті спілкування, що допомагає студентам розвивати не лише граматичні навички, а й мовленнєву компетенцію. Використання рольових ігор, де здобувачі освіти відіграють різні ролі у конкретних ситуаціях, може бути ефективним.

Під час формування граматичної компетентності студентів, зокрема у вивченні часової системи англійської мови, виникають численні труднощі, обумовлені різними факторами, що можна класифікувати на три основні групи: особистісні характеристики студентів, специфіка іноземної мови, яку вони вивчають, та навчальні умови [31, с. 9].

По-перше, особистісні особливості здобувачів освіти відіграють значну роль у складності засвоєння часової системи англійської мови. Здобувачі освіти часто відчують стрес і тривогу через складність граматичних конструкцій і нових лексичних одиниць, що може знижувати їхню мотивацію до навчання [58]. Крім того, обмежені можливості пам'яті і страх помилок можуть стримувати процес навчання, що особливо відчутно при засвоєнні складних часових форм. Студенти також можуть заплутуватися через відмінності між мовними зразками англійської та рідної мови, що ще більше ускладнює сприйняття граматичних правил.

По-друге, англійська мова як предмет навчання вносить свій внесок у труднощі. Часова система англійської мови значно відрізняється від системи часових форм української мови, що є серйозною перешкодою для студентів. Зокрема, англійська мова має розгалужену систему часів, які не мають точних аналогів в українській мові. Це часто призводить до міжмовної інтерференції та плутанини у використанні часів. Наявність складних форм, таких як часи Continuous або Perfect, і відсутність аналогів у рідній мові здобувачів освіти значно ускладнюють їх засвоєння [58].

Третім важливим аспектом є навчальні матеріали та методи викладання. За даними з україномовного джерела [3], відсутність контекстуального підходу при ознайомленні з новим граматичним матеріалом, зокрема з часовими формами, призводить до того, що студенти не можуть застосовувати їх у мовленнєвих ситуаціях. Використання однотипних завдань, таблиць та абстрактних правил також не сприяє глибокому розумінню часової системи. Крім того, граматичні терміни та винятки можуть ускладнювати процес вивчення і віддаляти здобувачів освіти від реального застосування знань у комунікативних ситуаціях.

Отже, роль часової системи в англійській мові є визначальною у формуванні граматичної компетентності мовців. Розуміння змісту тексту значно покращується завдяки правильному визначенню часових форм у реченнях. Це дозволяє студентам усвідомити, коли відбувається дія, її тривалість і взаємозв'язки між різними подіями. Наприклад, правильне використання Present Perfect допомагає висвітлити зв'язок між минулими подіями та теперішнім, тоді як Past Simple фокусує увагу на дії, яка відбулася у чітко визначений момент у минулому. Ці знання є ключовими для адекватного сприйняття інформації та для формування цілісного уявлення про зміст і структуру тексту.

Засвоєння часової системи сприяє розвитку навичок побудови власних висловлювань, що дозволяє мовцю точно й коректно виражати свої думки, використовуючи відповідні часові форми. Це, в свою чергу, веде до ясності та точності в комунікації. Наприклад, здатність вживати Present Simple для опису звичних дій або Past Continuous для відображення дій, що відбувалися в певний момент минулого, є важливою складовою граматичної компетентності. Відповідно, часта практика з різними часовими формами допомагає розвивати мовне чуття, адже чим більше мовець практикується у використанні цих форм, тим краще він відчуває нюанси значення, які вони передають. Це дозволяє досягти більш природного та інтуїтивного використання мови в повсякденному спілкуванні.

Висновки до Розділу 1

Граматична компетентність є невід'ємною складовою загальної мовної компетенції та включає знання і розуміння граматичних правил, які забезпечують правильне формування та інтерпретацію мовних висловлювань. Вона охоплює морфологічний, синтаксичний, лексичний та фонетичний рівні мови. Ефективне засвоєння граматичної компетентності є основою для комунікативної компетенції, оскільки вона дає можливість користуватися мовою у різних ситуаціях, не лише на рівні знання граматики, але й на рівні її практичного застосування.

Процес формування граматичної компетентності у студентів закладів вищої освіти вимагає інтеграції теоретичних знань та їхнього практичного застосування в умовах реальних комунікативних ситуацій. Особлива увага приділяється використанню інтерактивних та технологічно-орієнтованих методів навчання, які дозволяють студентам ефективно засвоювати граматичні конструкції і використовувати їх у мовленні. Навчання має бути контекстуальним, орієнтованим на розвиток творчих здібностей та комунікативних навичок здобувачів освіти, що сприяє їхньому професійному зростанню та успішній інтеграції в мовне середовище.

Часова система англійської мови є однією з ключових категорій, яка має важливе значення для формування граматичної компетентності. Володіння системою часів дозволяє студентам правильно будувати висловлювання, передавати часові співвідношення та нюанси дії. Вона забезпечує точність і коректність комунікації, оскільки англійська мова має складну часову систему, яка включає широкий спектр аспектів дії. Отже, опанування цієї системи є критично важливим для успішного формування граматичної компетентності здобувачів вищої освіти, що дозволяє їм ефективно спілкуватися англійською мовою.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ ЧАСОВОЇ СИСТЕМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

2.1. Традиційні методи навчання граматики у закладах вищої освіти

У закладах вищої освіти, де студенти поглиблюють свої знання іноземних мов, вибір методів навчання граматики є особливо важливим. Традиційні методи широко використовуються в освітньому процесі. Вони засновані на систематичному вивченні граматичних правил, їхній класифікації та аналізі.

Протягом багатьох десятиліть традиційні методи довели свою ефективність у формуванні граматичної компетенції здобувачів освіти. Вони дозволяють здобувачам освіти отримати глибоке розуміння структури мови, оволодіти різноманітними граматичними конструкціями і використовувати їх у мовленні. Однак, з розвитком лінгвістики та педагогіки, а також з появою нових технологій навчання, виникла потреба в критичному переосмисленні традиційних методів і пошуку нових підходів. Незважаючи на деякі обмеження, традиційні методи продовжують залишатися актуальними. Вони забезпечують студентам міцну теоретичну основу для подальшого вивчення мови і дозволяють розвивати аналітичні навички. Крім того, традиційні методи часто використовуються в поєднанні з іншими, більш сучасними підходами, що дозволяє створювати більш ефективні навчальні програми.

Одним із ключових підходів є класичний метод, який передбачає послідовне та систематичне навчання іноземної мови. Цей метод базується на вивченні базових аспектів мовної системи, зокрема фонетики, морфології та синтаксису. Особлива увага приділяється правильності як усного, так і писемного мовлення, що дозволяє студентам оволодіти нормами літературної мови, а також розвинути мовленнєві навички. Класичний метод також включає вивчення фонетичної та ритміко-інтонаційної будови мови, що особливо важливо для формування правильної вимови та розуміння мовних тонкощів. Завдяки цьому студенти отримують можливість краще опанувати іноземну

мову на більш глибокому рівні, включаючи не тільки знання окремих слів і виразів, а й розуміння загальних принципів побудови мови [30, с. 258].

Другим традиційним підходом є прямий метод, який націлений на повне занурення здобувачів освіти в іншомовне середовище. Його головна особливість полягає в тому, що навчання відбувається безпосередньо мовою, яка вивчається, без використання рідної мови. Це дозволяє студентам швидше звикати до мовного середовища та вивчати новий матеріал інтуїтивно, спираючись на живу мову, а не на переклади. Викладачі, особливо ті, що є носіями мови, створюють умови для практики граматичних конструкцій у природному контексті, а для наочності використовуються візуальні засоби: картки, зображення, відео та інші. Граматика при цьому вивчається індуктивно, тобто студенти самостійно виявляють правила через практику і контекст, що підвищує їхню здатність ефективно застосовувати граматичні структури в мовленні [30, с. 260].

Наразі прямий метод активно підтримується новітніми технологіями, зокрема цифровими платформами для вивчення мов, які дозволяють створити автентичне мовне середовище. Наприклад, використання онлайн-ресурсів, таких як відеоконференції з носіями мови, дозволяє значно розширити можливості прямих занурень, які були б обмежені в традиційних класних умовах. Крім того, інтерактивні додатки, що базуються на індуктивному вивченні, надають студентам можливість самостійно практикувати граматику через різні мовленнєві ситуації, що сприяє більш глибокому та інтегрованому засвоєнню матеріалу.

Одним із найпоширеніших методів традиційного викладання є метод граматичного перекладу. Цей підхід фокусується на вивченні граматичних правил та дослівному перекладі текстів. Метод дозволяє здобувачам глибше зрозуміти структуру мови через порівняння її з рідною мовою. Зокрема, студенти аналізують граматичні конструкції, визначають їхню функцію і вчать правильно перекладати складні синтаксичні конструкції, що, у свою чергу, допомагає розвинути точність і правильність у використанні граматики.

Вивчення граматики в такому контексті відбувається через свідоме запам'ятовування правил і їх застосування у процесі перекладу [37, с. 348].

Незважаючи на те, що метод граматичного перекладу часто критикується за свою статичність і відсутність можливості розвинути комунікативні навички, він продовжує відігравати важливу роль у навчанні фахівців, особливо у гуманітарних галузях, таких як філологія, де необхідно мати глибокі знання граматики. Крім того, сучасні модифікації цього методу включають елементи комп'ютерної лінгвістики, де граматичний переклад інтегрується з програмами автоматизованого перекладу, що дозволяє здобувачам освіти краще зрозуміти, як алгоритми обробляють мовні конструкції, і порівнювати це з людським аналізом.

Хоча метод граматичного перекладу є ефективним для глибокого розуміння граматичних структур, надмірне зосередження на перекладі може гальмувати розвиток автоматизму мовлення. Сучасні підходи рекомендують мінімізувати використання рідної мови в процесі навчання і фокусуватися на розвитку інтуїтивного розуміння мови. Тому доцільно поєднувати метод граматичного перекладу з індуктивними методами, коли учні самостійно виводять граматичні правила з контексту.

Ще один традиційний підхід – це метод перекладу тексту, де увага зосереджена на роботі з оригінальними текстами іноземною мовою. На відміну від адаптованих матеріалів, оригінальні тексти дозволяють студентам відчувати автентичність мови та глибше зрозуміти її культурні й стилістичні особливості. Завдання викладача полягає в тому, щоб допомогти здобувачам працювати з текстами, пояснюючи складні граматичні конструкції та стильові особливості. Це дозволяє студентам розширити свій словниковий запас і розуміння різних варіантів використання граматики у реальних мовних ситуаціях [37, с. 348].

Сучасні лінгвістичні дослідження підкреслюють, що метод перекладу тексту особливо корисний для здобувачів освіти, які вивчають мову для академічних або професійних цілей. Читання й аналіз наукових статей або літературних текстів іноземною мовою дозволяє не лише вдосконалювати

граматичні навички, а й розвивати критичне мислення та навички інтерпретації складних текстів. Дослідження підтверджують, що цей метод сприяє кращому розумінню граматичних структур завдяки багатошаровому аналізу тексту, що включає порівняння граматики, стилістики та культурних особливостей.

Окрім цих методів, часто використовується аудіовізуальний та аудіолінгвальний метод. Аудіовізуальний метод, також відомий як структурно-глобальний, зосереджений на використанні аудіо- та відеоматеріалів, що дозволяє здобувачам освіти краще запам'ятовувати слова та фрази, асоціюючи їх з візуальними та аудіообразами. Цей метод є особливо ефективним при вивченні граматичних форм, що вимагають чіткого розуміння контексту або ситуаційного використання. Відеоматеріали, такі як фільми або навчальні відео, дозволяють здобувачам освіти побачити, як грамика працює в реальних ситуаціях, що сприяє кращому розумінню та запам'ятовуванню [37, с. 349]. Аудіолінгвальний метод спрямований на багаторазове повторення мовних зразків для швидкого засвоєння граматичних структур і мовленнєвих навичок. Цей підхід дозволяє студентам через постійні повторення розвинути правильну вимову, інтонацію та закріпити використання граматики в усному мовленні. Важливим аспектом методу є акцент на запам'ятовування через слухове сприйняття та повторення, що допомагає здобувачам освіти автоматизувати використання граматичних правил.

Сучасні технології значно розширюють можливості цього методу. Наприклад, використання інтерактивних навчальних платформ, які інтегрують аудіо- та відеоматеріали, дозволяє студентам ефективніше відпрацьовувати граматичні структури. Такі платформи часто містять функції для контролю вимови та інтонації, що додатково покращує практичні мовленнєві навички здобувачів освіти. Крім того, використання анімаційних відеоуроків допомагає студентам візуалізувати складні граматичні концепції, роблячи їх доступнішими та зрозумілішими, закріпити використання граматичних конструкцій в усному мовленні. Важливим аспектом методу є акцент на запам'ятовування через слухове сприйняття та повторення, що допомагає

студентам автоматизувати використання граматичних правил. В останні роки дослідження показують, що комбінація аудіолінгвального методу з іншими інтерактивними методами, такими як рольові ігри або проєкти, може значно підвищити ефективність навчання. Здобувачі освіти, які мають можливість практикувати мову в ігрових ситуаціях, отримують змогу закріплювати граматичні структури в більш природних контекстах, що, у свою чергу, підвищує їхню впевненість у спілкуванні.

Одним із ключових елементів цих методів є також пояснювально-ілюстративний підхід, що передбачає послідовне теоретичне викладення граматичних правил із подальшим практичним закріпленням матеріалу через вправи та завдання. У рамках такого підходу здобувачі освіти отримують чіткі інструкції щодо функціонування часових форм, їхнього місця в системі англійської мови, а також специфіку вживання у різних мовленнєвих контекстах.

Сучасні наукові дослідження вказують на необхідність інтеграції технологій у пояснювально-ілюстративний підхід. Наприклад, використання інтерактивних онлайн-платформ, що пропонують візуалізації граматичних правил та інтерактивні вправи, дозволяє здобувачам освіти краще розуміти граматичні структури, а також надає можливість самостійно досліджувати мову у зручному для них темпі. Це також створює умови для персоналізації навчання, оскільки студенти можуть вибирати теми та рівень складності завдань відповідно до своїх інтересів та здібностей. Дослідження також показують, що використання візуальних елементів, таких як інфографіки та анімовані схеми, може значно поліпшити усвідомлення здобувачами граматичних структур. Сучасні технології дозволяють створювати інтерактивні ресурси, що допомагають студентам у візуалізації та систематизації інформації, а також полегшують процес навчання через ігрові елементи, що підвищує мотивацію до навчання та зацікавленість у вивченні мови.

Окрім того, традиційний підхід передбачає використання спеціалізованих підручників та граматичних довідників, що забезпечують поступове введення

складних граматичних конструкцій. Наприклад, в освітньому процесі часто використовуються вправи на переклад з рідної мови на англійську, що дозволяє здобувачам усвідомити відмінності між часовими системами двох мов та розвинути навички точного перекладу. Важливою складовою такого підходу є контрольоване практичне застосування вивчених правил: студенти виконують завдання, які допомагають поступово автоматизувати використання часів англійської мови, поступово переходячи від простих речень до складних граматичних конструкцій. Такий підхід допомагає закріпити знання через багаторазове повторення та практику, що сприяє глибшому усвідомленню граматичних структур та їхнього функціонування в мовленні.

Грамматичні таблиці, схеми та наочні матеріали є важливими інструментами в традиційних методах навчання, оскільки вони надають здобувачам можливість візуалізувати і структурувати складну інформацію. Завдяки цим засобам студенти можуть легше розуміти граматичні правила, оскільки наочність допомагає асоціювати теоретичний матеріал з практичними прикладами.

Наприклад, граматична таблиця, що ілюструє вживання часів, може містити такі стовпці: час (Present Simple, Present Continuous, Present Perfect); структура (додаткова інформація про формування); приклад (з реченням у кожному часі) та вживання (в ситуаціях, коли слід використовувати певний час). Ця таблиця дозволяє здобувачам освіти вивчати правила та їх застосування в структурованому вигляді, що полегшує запам'ятовування. Викладач може доповнити матеріал ілюстраціями або кольоровими схемами, які показують, як ці часи функціонують у різних контекстах.

Систематичне вивчення граматичних правил грає ключову роль у засвоєнні мови, особливо у випадках, коли студенти мають справу зі складними конструкціями. Це дозволяє не тільки навчитися правильного використання граматики, але й розвинути критичне мислення щодо мовних структур. Наприклад, вивчення умовних речень може стати основою для глибшого розуміння не лише граматики, а й логіки мови. Здобувачі освіти, які навчаються

за систематичним підходом, можуть отримувати вправи на вживання умовних речень у різних ситуаціях. Наприклад, студенти можуть отримати завдання створити речення на основі наданих ситуацій, таких як: *“If it is sunny tomorrow, I will go to the park.”* Вони можуть створювати свої приклади, змінюючи умови та наслідки. Крім того, систематичне вивчення включає вправи на порівняння різних форм дієслів, які допомагають студентам зрозуміти відмінності між ними. Здобувачі освіти можуть виконувати вправи на перетворення речень з одного часу в інший, що допомагає їм усвідомити, як зміна часу може вплинути на значення речення. Систематичне вивчення граматики не тільки дає змогу студентам краще орієнтуватися в складних конструкціях, а й розвиває їхні навички критичного мислення, здатність до аналізу та творчого підходу в мовленні. Це сприяє формуванню впевненості у використанні мови в реальних комунікативних ситуаціях.

Отже, традиційні методи навчання граматики у закладах вищої освіти, хоча й можуть виглядати дещо застарілими на тлі сучасних інтерактивних підходів, все ще залишаються ефективним інструментом для формування базової граматичної компетентності. Вони забезпечують здобувачів освіти системними знаннями, спрямованими на чітке розуміння та правильне використання часових форм англійської мови.

2.2. Сучасні інноваційні підходи до викладання граматики

У сучасних умовах викладання іноземної мови виходить за межі традиційної граматико-перекладної методики та стає динамічним процесом, що включає інтерактивні технології, комунікативно-орієнтоване навчання та підхід, заснований на завданнях (task-based learning). Саме ці інноваційні методи мають найбільший потенціал для розвитку мовної компетентності здобувачів освіти, оскільки вони спрямовані на інтеграцію знань з реальним використанням мови у практичних комунікативних ситуаціях.

Сучасні лінгвісти і педагоги зосереджують свою увагу на функціональності та ефективності таких методів, оскільки саме вони дозволяють забезпечити високу мотивацію студентів, сприяють кращому засвоєнню граматичних структур і розвивають здатність до використання мови в умовах реального спілкування. Сучасні технології навчання, у поєднанні з традиційними елементами граматики, забезпечують гнучкий, адаптивний та інтерактивний освітній процес, що відповідає вимогам часу та сприяє підготовці конкурентоспроможних фахівців.

Когнітивно-комунікативний підхід до навчання мови є одним із ключових аспектів, що сприяють формуванню мовної компетентності сучасних студентів в Україні, зокрема при оволодінні іноземними мовами. Цей підхід полягає в інтеграції когнітивних процесів із комунікативною діяльністю, що забезпечує глибше розуміння мовних одиниць і сприяє їх свідомому використанню у мовленнєвій практиці. Основна ідея когнітивного підходу полягає у тому, що навчання іноземної мови має бути орієнтоване не лише на формальне засвоєння граматичних правил чи лексичного запасу, а й на розвиток здатності використовувати ці знання у контексті реальних комунікативних ситуацій. Це досягається через залучення когнітивних структур мовної особистості, які забезпечують осмислене оволодіння мовним матеріалом.

Дослідження у сфері когнітивного підходу підкреслюють, що важливим елементом освітнього процесу є створення образу іншомовного слова у свідомості здобувачів освіти. Створення цього образу сприяє кращому засвоєнню лексичних і граматичних одиниць, оскільки вони асоціюються з конкретними контекстами і ситуаціями, що робить їх використання більш природним. Мовні одиниці слід розглядати не лише як формальні структури, а й як засоби, що виконують певні комунікативні функції [42]. Це означає, що освітній процес має включати розуміння семантичної організації мовного матеріалу, а не лише його форми та змісту.

Когнітивно-комунікативний підхід також передбачає аналіз мовних одиниць з кількох перспектив. Наприклад, необхідно враховувати форму,

значення і специфіку використання мовних засобів у різних мовних ситуаціях. Як зазначає М. Рубцова, цей підхід вимагає врахування декількох критеріїв для досягнення усвідомленого розуміння мовних явищ [35, с. 152]. Перш за все, кожне мовне явище повинно бути розглянуте з погляду його форми (граматична структура), значення (семантичне навантаження) і специфічного використання у конкретних мовних ситуаціях. Наприклад, здобувачам слід демонструвати, як ті чи інші мовні засоби актуалізуються у мовленні залежно від контексту та сфери вживання. Це сприяє формуванню глибокого розуміння того, як мовні одиниці працюють у реальних комунікативних ситуаціях.

Крім того, важливим аспектом цього підходу є розуміння функцій мовних одиниць у процесі мовленнєвої діяльності. Це означає, що здобувачам освіти слід не лише вивчати окремі слова чи граматичні структури, але й усвідомлювати, яку роль вони відіграють у побудові речень та усього тексту загалом. Наприклад, одне і те саме слово може мати різні значення і функції залежно від контексту, в якому воно використовується. Когнітивно-комунікативний підхід дозволяє студентам не лише засвоювати мову, але й розвивати мовну інтуїцію, що є ключовим для їхнього успішного використання мови у реальному житті.

У зв'язку з цим, викладачі повинні постійно демонструвати на конкретних прикладах, як мовні одиниці актуалізуються у мовленні і як їх використання залежить від комунікативної ситуації. Наприклад, різні часові форми англійської мови слід викладати не ізольовано, а в контексті конкретних мовленнєвих ситуацій: розмова про плани на майбутнє, опис подій у минулому чи коментарі поточних дій. Основною особливістю комунікативного підходу є відмова від механічного заучування правил і зосередження на використанні граматики в ситуаціях реального спілкування. Наприклад, під час вивчення часів англійської мови здобувачі освіти можуть брати участь у рольових іграх, де вони використовують певні часові форми для опису подій або дій у минулому, теперішньому або майбутньому часі. Один із прикладів може бути завдання, де студенти повинні розповісти про свій день, використовуючи

Present Simple для опису звичних дій, або про нещодавні події у форматі Past Simple. Це допомагає студентам не тільки вивчити граматичні правила, але й застосовувати їх у практичних мовленнєвих ситуаціях.

Когнітивно-комунікативний підхід спрямований на забезпечення глибокого оволодіння мовним матеріалом студентами закладів вищої освіти, особливо в умовах профільного навчання. Цей підхід дозволяє за короткий проміжок часу сформуванню у здобувачів освіти не лише базові мовні знання, а й навички їх практичного застосування, що є критично важливим для успішного міжкультурного спілкування. Завдяки акценту на інтерактивність та практичні аспекти навчання, студенти отримують змогу не лише запам'ятовувати мовні конструкції, а й використовувати їх у реальних комунікативних ситуаціях.

Однією з основних переваг когнітивно-комунікативного підходу є його здатність стимулювати інтелектуальний та моральний розвиток особистості студента. Навчання іноземної мови в даному контексті не обмежується виключно засвоєнням граматичних правил чи словникового запасу, а охоплює й формування критичного мислення, яке є важливим для аналізу культурних відмінностей та адаптації в різних мовних середовищах. Здобувачі вищої освіти вчаться мислити творчо та розвивати свої потенційні можливості, що сприяє їхній самостійності та впевненості в мовленні.

Реалізація когнітивно-комунікативного підходу оптимізує процес викладання іноземних мов у закладах вищої освіти і вирішує ряд актуальних проблем методики викладання мов в цілому. Це включає в себе формування полікультурної мовної особистості, здатної взаємодіяти у багатокультурному світі. Завдяки цьому підходу, здобувачі освіти не лише вивчають граматику і лексику, але й активно залучаються до створення моделей реального спілкування, що дозволяє їм опанувати специфіку реальної іншомовної комунікації.

Важливо зазначити, що володіння системою мови, яке включає знання граматичних структур та словникового запасу, є недостатнім для успішної комунікації в умовах міжкультурного спілкування. Необхідно також розуміти

культурні та соціальні контексти, які формують мовні прояви. Когнітивно-комунікативний підхід заохочує студентів до активного використання мови, забезпечуючи умови для реалізації мовленнєвих актів у різних ситуаціях, що значно підвищує їхню готовність до ефективної комунікації з носіями мови та іншими культурними групами [35, с. 175].

Інтерактивне навчання акцентує увагу на активній взаємодії між студентами та викладачем, а також на співпраці між самими студентами. Основною метою інтерактивного підходу є створення сприятливого середовища для обміну інформацією, що значно підвищує ефективність засвоєння граматичних правил. Завдяки інтерактивним методам навчання, здобувачі освіти отримують можливість не лише спостерігати за процесом навчання, а й активно брати в ньому участь, що сприяє глибшому розумінню та закріпленню мовного матеріалу.

Інтерактивні методи навчання вимагають впровадження нових форм організації освітнього процесу, що забезпечують активнішу участь здобувачів освіти у навчанні. Серед таких форм виділяються командна робота (міні-групова), міжкультурні тренінги, а також самостійна творча діяльність, що зосереджена на актуалізації соціокультурних і міжкультурних знань [29]. Розглянемо ці методи в контексті їх використання для розвитку мовних та комунікативних навичок.

Метод вирішення ситуативних завдань (кейс-метод), який має своє походження в американських бізнес-школах, активно впроваджується в освітній процес. Цей метод акцентує увагу на розвитку вмінь здобувачів освіти приймати обґрунтовані рішення в різних ситуаціях. Процес формування цих навичок проходить кілька етапів:

1. Аналіз автентичних текстів. Здобувачі освіти розпочинають із читання та осмислення професійно-орієнтованих текстів, які є основою ділового спілкування. Це може бути, наприклад, стаття про новітні тренди у світовій економіці, що спонукає здобувачів освіти до глибшого розуміння термінології та контексту. Метою цього етапу буде розвинути вміння визначати функції

різних часових форм у науковому тексті та розуміти, як вони впливають на загальний зміст.

2. Знайомство з конкретними випадками. Після цього студенти ознайомлюються з конкретними кейсами, які ілюструють проблемні ситуації та контексти, що вимагають прийняття рішень. Наприклад, студентам пропонується кілька коротких текстів, в яких допущені помилки у використанні часових форм, що дасть змогу продемонструвати, як неправильне використання часових форм може спотворити сенс повідомлення і вплинути на загальне враження про роботу.

3. Пошук інформації. Наступним етапом є дослідження додаткової інформації, що необхідна для обґрунтованого прийняття рішень. Студентам пропонується знайти додаткову інформацію про використання певних часових форм в академічному письмі та з'ясувати, наприклад, коли доречно використовувати Present Perfect Continuous у наукових текстах і які є альтернативи.

4. Обговорення альтернатив: На цьому етапі студенти обговорюють можливі варіанти рішень проблеми, що виникла. Наприклад, розділивши на групи, студенти обговорюють, як виправити помилки у текстах з етапу 2 та які альтернативні варіанти використання часових форм можливі в цих контекстах.

5. Прийняття рішень. Після обговорення студенти приймають рішення та оцінюють їхні переваги та недоліки. Кожна група презентує свої варіанти виправлення помилок і обґрунтовує їх. Наприклад, група аргументує, що в даному контексті більш доречно використовувати Present Perfect Continuous, оскільки дія тривала певний час і має наслідки в теперішньому.

6. Диспут. Захист рішень, прийнятих різними групами, відбувається у форматі диспуту, де кожна команда представляє свої ідеї та обґрунтовує їх.

7. Зіставлення підсумків. Завершальним етапом є порівняння рішень, що були прийняті в групах, з реальними рішеннями в аналогічних ситуаціях. Це дозволяє студентам оцінити взаємозв'язок інтересів і можливі наслідки своїх рішень у реальному житті. Наприклад, викладач підводить підсумки

обговорення, порівнює рішення студентів з правилами граматики і наводить приклади з автентичних текстів та пояснює, що вибір часової форми залежить від контексту, мети автора і бажання підкреслити певні аспекти дії.

У процесі роботи над кейсами студенти не є пасивними спостерігачами, а займають активну позицію, перебуваючи в центрі процесу прийняття рішень у командах чи міні-групах. Цей інтерактивний підхід стимулює обговорення, колаборацію та критичне мислення, що є важливими для розвитку їхніх комунікативних навичок.

Додатково, після усного обговорення проблеми, студентам пропонується написати есе-аналіз, що демонструє їхні знання щодо англійської риторики, структури есе та принципів його побудови. Наприклад, студенти можуть бути запрошені створити есе на тему, як вибір часової форми залежить від мети висловлювання, що спонукає їх досліджувати та аналізувати соціокультурні контексти, застосовуючи отримані знання.

Проектний метод є формою організації освітнього процесу, де викладачі і студенти мають рівноправні ролі. У такому випадку проектна мінігрупа спільно визначає мету, планує дії та аналізує результати [29, с. 93]. В європейській освітній практиці проектна ідея розглядалася як альтернатива традиційним методам навчання. Проектний метод може суттєво змінити структуру закладів вищої освіти і освітніх компонентів, роблячи їх більш відкритими та адаптованими до життєвих ситуацій студентів. При цьому враховуються їхні потреби та прагнення до самостійного пізнання і самоствердження.

Для ефективної реалізації проектної діяльності необхідно дотримуватись певних умов. Однією з яких є наявність реальної проблеми, яка потребує вирішення. Наприклад, студенти можуть досліджувати питання, чому в англійській мові існує кілька форм минулого часу. Результати проекту мають бути практично значущими для студентів. Дослідження може включати аналіз використання часів у різних текстах, що допоможе студентам зрозуміти, як вони функціонують у живій мові. Студенти повинні мати можливість самостійно знаходити інформацію, необхідну для вирішення обраної проблеми,

наприклад, шляхом аналізу літератури або проведення інтерв'ю з носіями мови. Розподіл завдань на різні етапи роботи допоможе структурувати процес і забезпечити кращу організацію.

Рольова гра надає можливість перевести освітній процес в ігрову форму, імітуючи професійно орієнтовані ситуації, що виникають у сфері ділових комунікацій. Дидактико-методичний інтерес до рольових ігор обумовлений їх здатністю створювати прямий зв'язок між навчальними сценаріями і реальними життєвими ситуаціями. Рольові ігри допомагають студентам вникнути в проблемні чи конфліктні ситуації, що можуть виникати у трудовій, професійній та економічній діяльності. Наприклад, студенти можуть розіграти сцену переговорів, в якій обговорюється укладення контракту, що дозволяє їм практикувати ділову комунікацію. Цей метод сприяє розвитку здатності студентів розуміти суть проблеми та знаходити шляхи її вирішення. У контексті вивчення часів в англійській мові студенти можуть розіграти діалог, де обирають різні часові форми для вираження подій, що відбуваються в минулому, теперішньому чи майбутньому. Рольова гра також допомагає студентам усвідомлювати проблемні ситуації та коригувати свої уявлення про власні та чужі цінності. Наприклад, у сценарії, де учасники обговорюють наслідки затримки у виконанні проєкту, студенти можуть обговорювати, як різні часові форми впливають на сприйняття термінів і відповідальності.

Сучасні технології займають ключову роль у реалізації інтерактивних методів навчання, оскільки вони дозволяють створювати віртуальні простори для практики граматики у формі ігор, симуляцій та інших інтерактивних форматів. Такі технології, як онлайн-платформи та мобільні додатки, дають змогу створювати різноманітні завдання, які активізують освітній процес. Наприклад, використання платформ на зразок "Kahoot" або "Quizlet" дозволяє студентам вивчати граматику в ігровій формі, що робить навчання більш динамічним і цікавим. Студенти можуть виконувати інтерактивні тести, що вимагають використання конкретних граматичних конструкцій, а також

отримувати миттєвий зворотний зв'язок, що сприяє корекції помилок та зміцненню знань.

Інтерактивний підхід також передбачає залучення студентів до групової роботи, що стимулює їхню активність і взаємодію. У групах студенти виконують завдання, які вимагають використання певних граматичних структур, що допомагає їм обговорювати і аналізувати мовні явища разом. Наприклад, студенти можуть створювати діалоги або короткі сцени, в яких необхідно застосовувати вивчені граматичні конструкції. Цей процес не лише покращує навички мовлення, але й дозволяє студентам отримувати нові перспективи та підходи до використання мови, адже кожен учасник групи може внести свій внесок і ділитися своїми ідеями.

Також інтерактивні методи дозволяють реалізувати проєктну діяльність, коли студенти працюють над спільними завданнями, які потребують застосування граматичних структур в реальних контекстах. Наприклад, проєкт може включати створення презентації на певну тему, де студенти повинні використовувати різні граматичні форми для точного вираження своїх думок. Цей підхід розвиває не лише мовні навички, але й навички критичного мислення, колаборації та креативності, що є важливими аспектами сучасної освіти.

Загалом, інтерактивне навчання формує активну, залучену та мотиваційну атмосферу, що суттєво підвищує якість засвоєння граматичних правил та сприяє розвитку комунікативних навичок студентів.

Task-Based Learning (TBL), або навчання, засноване на виконанні завдань, є інноваційним методом, який фокусується на виконанні реальних мовленнєвих завдань з використанням граматичних структур. Цей підхід відходить від прямого навчання граматичних правил і ставить на перше місце виконання завдань, де використання граматики є інструментом для досягнення мети.

Головна концепція методу навчання, заснованого на виконанні завдань (Task-Based Learning, TBL), полягає в створенні комунікативних ситуацій, в рамках яких студенти виконують конкретні завдання, що вимагають

використання мови. Комунікативні ситуації можуть охоплювати широкий спектр життєвих контекстів, від повсякденних бесід (small talks) з колишніми однокласниками до глибоких дискусій про методи навчання. Важливо зазначити, що лексичні та граматичні аспекти не завжди є основою цих завдань; натомість вони зосереджуються на практичному застосуванні вже вивчених мовних конструкцій та лексики [28, с. 483].

Метод TBL слід розглядати як допоміжний, а не основний у процесі навчання. Студенти зазвичай вже оволоділи певними граматичними конструкціями та лексичним запасом через підручники, а метою TBL є вдосконалення їхніх практичних навичок. Ефективність виконання завдання вимірюється досягненням комунікативної мети: чи змогли студенти успішно донести свої ідеї та інформацію.

При впровадженні TBL в освітній процес викладачі повинні зважати на індивідуальні потреби студентів та їхні мовні особливості. На жаль, у практиці часто спостерігається, що зміст занять визначається лише підручниками або навчальними програмами, без урахування реальних комунікативних потреб учнів. Наприклад, викладач може запропонувати студентам обговорити своє бачення майбутнього з використанням різних часових форм (Present Simple, Future Simple, etc.), але не робить акцент на ситуаціях, з якими здобувачі вищої освіти можуть зіткнутися у повсякденному житті.

Для того, щоб навчання іноземної мови стало осмисленим і, відповідно, запам'ятовуваним, викладачі повинні допомогти здобувачам освіти запам'ятовувати і використовувати мову в різних контекстах. Використання TBL дозволяє створити такі комунікативні ситуації, що відображають реальність. Наприклад, у рамках вивчення категорій часу в англійській мові, студенти можуть виконати завдання, в якому вони описують свій день у минулому часі (Past Simple) або розповідають про плани на наступний тиждень, використовуючи майбутні часи (Future Simple, going to).

Застосування методу TBL полягає в розвитку навичок практичного використання мови через створення реалістичних комунікативних ситуацій.

Студентам надається завдання, яке потребує використання мови для досягнення конкретної мети. Наприклад, студенти можуть отримати завдання спланувати подорож, використовуючи різні часові форми, щоб описати, що вони робили в минулому (Past Continuous) і що планують зробити в майбутньому (Future Continuous). Після виконання завдання студенти обговорюють свої рішення, використовуючи відповідні часові форми. Це допомагає їм усвідомити, як граматичні конструкції впливають на зміст їхньої комунікації. Викладач надає зворотний зв'язок, акцентуючи увагу на тому, як студенти використовували часові форми, і пропонує рекомендації для вдосконалення. Студенти використовують отримані знання для виконання інших завдань, що допомагає закріпити вивчене.

Наприклад, студенти можуть отримати завдання розробити сценарій для короткої п'єси, що демонструє різні аспекти використання часів. У процесі підготовки вони повинні буде спланувати, які сцени відбуватимуться в минулому, а які – в майбутньому, таким чином змушуючи себе працювати з різними часовими формами. Це не тільки стимулює їх до практичного використання мови, але й допомагає глибше зрозуміти, як часи формують значення висловлювань.

TBL є потужним інструментом, який не лише підвищує ефективність навчання, а й робить його більш осмисленим, відповідно до реальних комунікативних потреб студентів. Це дозволяє їм не тільки оволодіти мовними конструкціями, але й використовувати їх у конкретних, життєвих ситуаціях, що значно підвищує рівень їхньої мовної компетенції.

Перевагою TBL є його інтегративний характер: студенти використовують граматику як інструмент для вирішення реальних мовленнєвих завдань, що підвищує їхню здатність природно використовувати граматичні форми в комунікації. Це дозволяє уникнути фрагментарного вивчення граматичних правил і сприяє формуванню інтегрованої граматичної компетентності.

Застосування комунікативного підходу можна проілюструвати ситуацією, де студенти мають описати фотографію або картину, використовуючи різні

часові форми. Наприклад, студенти описують те, що відбувається на зображенні (Present Continuous), та розповідають про те, що відбулося до цього моменту (Past Perfect). Це дозволяє зрозуміти взаємозв'язки між діями та розвиває вміння студентів використовувати часи в контексті.

У рамках інтерактивного підходу можна провести групову дискусію, де студенти обговорюють майбутні події, використовуючи Future Simple та Future Continuous. Студенти можуть створити календар подій на наступний тиждень, використовуючи часові форми для опису запланованих дій.

Метод “Task-Based Learning” можна застосувати через проектне завдання, де студенти повинні створити туристичний маршрут для іноземних гостей. Під час цього завдання студенти використовують різні часові форми (наприклад, Present Simple для опису загальних фактів, Future Simple для планування подорожі, Past Simple для історичних фактів), що дозволяє інтегрувати граматичні знання у виконання конкретного завдання.

Отже, інноваційні методи викладання граматики, такі як комунікативний, інтерактивний підходи та “Task-Based Learning”, відкривають нові можливості для ефективного засвоєння студентами часової системи англійської мови. Вони дозволяють відійти від традиційного формалізованого навчання та створюють умови для інтеграції граматичних знань у реальні мовленнєві ситуації, що підвищує рівень комунікативної компетентності студентів.

2.3. Роль інформаційних технологій у навчанні часових форм англійської мови

Розвиток сучасних інформаційних технологій значно вплинув на освітній процес, зокрема у викладанні іноземних мов. Використання таких технологій у навчанні англійської мови відкриває нові можливості для більш ефективного засвоєння матеріалу та формування граматичної компетентності, зокрема при вивченні часових форм. Ця тема стає особливо актуальною в умовах цифровізації та зміни підходів до навчання. Як зазначає Н. Зайцева, інновації в

освітньому середовищі мають безсумнівні переваги, такі як розширення методології подачі нового матеріалу та збагачення форм контролю. Незважаючи на певні виклики, використання інтерактивних технологій у викладанні іноземних мов значно покращує якість освітнього процесу та сприяє більш глибокому засвоєнню мовних норм, включаючи такі складні аспекти, як часові форми [19].

Інтерактивні методи викладання, зокрема ті, що використовують новітні технології, відкривають можливості для персоналізації освітнього процесу та кращого контролю над прогресом студентів. Використання штучного інтелекту та автоматизованих систем, як зазначають О. Хорошайло та С. Кочергіна, дозволяє більш точно оцінювати знання студентів, адаптувати завдання під їхній рівень та сприяти ефективнішому засвоєнню таких складних граматичних категорій, як часові форми англійської мови [43]. Це особливо важливо в контексті зміни підходів до викладання, коли студенти мають можливість не просто запам'ятовувати граматичні правила, а використовувати їх на практиці в інтерактивному середовищі.

Інформаційні технології також сприяють більшому залученню студентів до освітнього процесу, підвищуючи їхню мотивацію та зацікавленість у вивченні мови. Використання проєктної діяльності, про яку пише Л. Никонорова, дозволяє студентам застосовувати мовні знання у реальних комунікативних ситуаціях, що є ключовим у вивченні часових форм. Застосування мови в контексті практичних завдань сприяє тому, що студенти краще розуміють семантичну структуру часових форм та вчаться використовувати їх правильно у повсякденному мовленні [32]. Це підвищує ефективність навчання, оскільки мовні одиниці набувають функціонального значення і не сприймаються лише як абстрактні правила.

Модель змішаного навчання, яку детально аналізує Г. Олейнікова, також має важливе значення у викладанні граматики, зокрема часових форм англійської мови. Поєднання традиційних методів викладання з електронними ресурсами дозволяє забезпечити баланс між теорією та практикою, що

особливо важливо при засвоєнні граматичних структур. Такі технології, як інтерактивні вправи та онлайн-платформи, надають студентам можливість самостійно тренувати використання часових форм у різних контекстах, що сприяє кращому закріпленню теоретичних знань та розвитку мовної компетентності [34]. Це забезпечує гнучкість освітнього процесу, де кожен студент має можливість працювати у власному темпі та фокусуватись на тих аспектах, які потребують додаткового опрацювання.

Інформаційні технології стають невід'ємною частиною сучасного освітнього процесу, особливо в умовах швидкого розвитку цифрових інструментів. У викладанні іноземних мов, зокрема англійської, інтерактивні технології значно підвищують ефективність навчання, надаючи студентам можливість активно залучатися до процесу та інтегрувати граматичні знання у реальні мовленнєві ситуації. У викладанні часових форм англійської мови інтерактивні технології допомагають створювати сприятливе середовище для практики різних граматичних структур, що стимулює як індивідуальну, так і групову роботу.

Після повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну та введення воєнного стану, система вищої освіти зазнала кардинальних змін, особливо у сфері організації освітнього процесу. З початком війни традиційні форми навчання стали недоступними через безпекові ризики, що вимагало швидкої адаптації до нових умов. Дистанційне навчання, яке вже використовувалося під час пандемії COVID-19, стало основною відповіддю на нові виклики, з якими зіткнулися як викладачі, так і студенти. Цифрові технології та інноваційні підходи до навчання відіграли ключову роль у забезпеченні безперервності освітнього процесу, зокрема у викладанні іноземних мов та, зокрема, вивченні граматики [17, с. 6].

Онлайн-форма навчання стала необхідністю, і вона вимагає від учасників освітнього процесу високого рівня цифрової компетенції та адаптивності. З огляду на вже набутий досвід у сфері дистанційного навчання під час пандемії, використання цифрових технологій стало невід'ємною частиною освітнього

процесу. Дистанційне навчання забезпечує можливість викладання і навчання навіть в умовах воєнного стану, дозволяючи зберегти безпеку студентів і викладачів. У цьому контексті важливо розуміти, що технології стали не просто інструментом, а й необхідною умовою для збереження ролі вищої освіти в Україні та підвищення її внеску в соціально-економічний розвиток країни в умовах кризи.

Основними ресурсами для викладання іноземних мов у дистанційній формі є використання Інтернету, електронних навчальних матеріалів та інтерактивних підручників. Мультимедійні лекції, відеопрезентації та різноманітні інструменти для створення інтерактивних завдань відіграють важливу роль у процесі засвоєння знань. Це дозволяє студентам отримувати доступ до матеріалів у будь-який час, що забезпечує більшу гнучкість освітнього процесу. В умовах вивчення граматики, зокрема часових форм англійської мови, такі ресурси надають можливість не лише вивчати теоретичний матеріал, але й активно тренувати навички застосування граматичних конструкцій через інтерактивні вправи.

Проведення занять через відеозв'язок, з використанням платформ, таких як Skype або Zoom, стало стандартом у процесі дистанційного навчання. Це дозволяє організувати уроки в реальному часі, підтримувати безпосередню комунікацію між викладачем і студентами та інтерактивно обговорювати різні аспекти навчального матеріалу. Окрім відеозв'язку, значну роль у процесі дистанційного навчання відіграють соціальні мережі та засоби електронного листування, такі як Telegram, Viber, WhatsApp, та електронна пошта. Вони використовуються для обміну матеріалами, надання додаткових завдань, а також для організації консультацій та зворотного зв'язку зі студентами.

Інтерактивні платформи, такі як "Moodle", "Edmodo", "Google Classroom" та інші, надають викладачам інструменти для створення спеціалізованих завдань, які допомагають студентам практикувати часові форми англійської мови. Ці платформи дозволяють організувати освітній процес у зручний для

студентів спосіб, комбінуючи самостійне вивчення граматики з інтерактивними завданнями та тестами.

Moodle, як найпоширеніша платформа для дистанційного навчання, завоювала популярність завдяки своїй доступності та безкоштовному використанню. Дослідження демонструють, що її використання значно полегшує організацію освітнього процесу, зокрема самостійну роботу студентів, що було підтверджено науковими експериментами [36]. Самостійна робота на цій платформі сприяє розвитку важливих компетентностей майбутніх фахівців, зокрема таких, як пізнавальна активність, самостійність, а також вміння займатися самоосвітою. Однак без застосування сучасних методичних підходів і належного моніторингу, існує ризик, що самостійна робота перетвориться на рутинне виконання завдань без достатньої мотивації.

Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment) [54] – це модульна об'єктно-орієнтована система для управління навчанням (Learning Management System – LMS), відома також як віртуальне навчальне середовище (Virtual Learning Environment – VLE). Вона надає широкий набір інструментів для організації дистанційного навчання, надаючи викладачам, студентам та адміністраторам можливість ефективно взаємодіяти в освітньому процесі. Головною перевагою цієї платформи є її зручний і простий у використанні інтерфейс, який не вимагає спеціальних технічних знань для створення навчальних матеріалів у цифровому форматі. Важливим аспектом є те, що платформа підтримує інтеграцію різноманітних ресурсів, таких як тести, завдання, дискусійні форуми та електронні підручники, що робить навчання зручнішим і більш гнучким [17, с. 6–7].

Серед ключових переваг використання Moodle у вивченні іноземних мов є те, що студенти можуть навчатися у будь-який зручний для них час, що підвищує їхню автономність у навчанні; навчальні ресурси у вигляді текстових, аудіо- та відеоматеріалів зберігаються на платформі, що дозволяє отримувати до них доступ у будь-який момент; автоматизовані системи тестування забезпечують незалежну від викладача оцінку, що мінімізує суб'єктивні

фактори при оцінюванні; можливість організувати освітній процес самостійно стимулює розвиток інтелектуальних і творчих здібностей; платформа дозволяє студентам взаємодіяти з одногрупниками, обговорювати теми на форумах, спільно вирішувати завдання та брати участь у групових проєктах; завдяки можливості вести дискусії та спілкуватися в чатах, студенти можуть активно обмінюватися думками й ідеями, а ще студенти мають змогу завантажувати власні файли та ділитися ними з іншими учасниками курсу [25].

Наприклад, за допомогою “Moodle” викладач може створювати модульні курси, де кожен розділ присвячений конкретній часовій формі (Present Simple, Past Perfect, Future Continuous тощо). Студенти мають змогу проходити теоретичні матеріали та виконувати практичні завдання, спрямовані на закріплення знань. Окрім цього, завдяки функції автоматичного тестування, студенти можуть самостійно перевіряти свої знання, отримуючи миттєві результати.

Інтерактивні платформи також дозволяють викладачам використовувати зворотний зв'язок у реальному часі. Наприклад, через “Google Classroom” [47] викладач може перевіряти виконані завдання студентів і надавати індивідуальні рекомендації щодо вдосконалення їхнього використання часових форм. Студенти отримують детальні коментарі до своїх помилок, що дозволяє їм краще зрозуміти функції певних часових структур і застосовувати їх коректно.

Інтерактивні вікторини та ігри є ефективним інструментом для навчання та закріплення часових форм англійської мови. Платформи на кшталт “Kahoot”, “Quizlet” або “Wordwall” дозволяють викладачам створювати інтерактивні вправи, які залучають студентів до активної участі в освітньому процесі.

На платформі “Kahoot” [56] викладач може створювати вікторини, де студенти повинні вибирати правильну часову форму для даного речення або ситуації. Наприклад, викладач може запропонувати речення з пропущеною часовою формою, а студенти мають вибрати між Past Simple, Present Perfect та Past Continuous. Така форма активності сприяє не тільки інтерактивній взаємодії між студентами, але й дозволяє їм швидко закріпити вивчене. Завдяки

гейміфікації освітнього процесу, вікторини сприяють підвищенню мотивації до вивчення граматики та створюють атмосферу здорової конкуренції.

“Quizlet” – [62] це інтерактивний інструмент, який допомагає вивчати нові слова та ефективно їх запам'ятовувати, особливо при вивченні іноземних мов. Він передбачає створення флеш-карток і використання навчальних ігор у різних категоріях. Завдяки різноманітним режимам, таким як «Картки», «Заучування», «Письмо», «Правопис» та «Тест», користувачі мають можливість вивчати лексику за допомогою різних підходів, що підвищує ефективність освітнього процесу. Quizlet також дає змогу об'єднуватися у групи, обмінюватися навчальними наборами і створювати власні папки з файлами, що робить цей інструмент надзвичайно функціональним для вивчення мов. Наприклад, вони можуть створити картки, на яких з одного боку буде написано граматичну конструкцію (наприклад, *“I have been working”*), а з іншого боку – правила вживання цієї форми та приклади з перекладом на рідну мову. Це дозволяє студентам ефективно запам'ятовувати різницю між часами та тренувати своє мовлення.

“Wordwall” [63] дозволяє створювати різноманітні інтерактивні завдання, такі як кросворди або ігрові вправи на часи англійської мови. Здобувачі освіти можуть виконувати ці завдання як у класі, так і вдома, що сприяє закріпленню знань і розвитку навичок самостійної роботи.

“Quizizz” – платформа, що дозволяє викладачам створювати вікторини на різні теми, в тому числі й на часи англійської мови [61]. Викладач може підготувати тести, які охоплюватимуть різні часові форми (Present, Past, Future, Continuous тощо). Здобувачі освіти можуть виконувати ці вікторини як у класі, так і віддалено, використовуючи свої мобільні пристрої. Перевагою Quizizz є те, що він забезпечує зворотний зв'язок у реальному часі, що дозволяє студентам негайно побачити правильні відповіді і проаналізувати свої помилки.

“EdPuzzle” [50] допомагає викладачам інтегрувати відео в освітній процес, супроводжуючи їх текстовими коментарями, питаннями або завданнями. У контексті викладання часових форм, викладач може створити

відео, яке пояснює часові конструкції, і додати питання для перевірки розуміння кожної форми. Це сприяє кращому запам'ятовуванню граматичних правил через візуальний та інтерактивний підхід.

“Google Форми” [52] є універсальним інструментом для створення тестів і завдань. Викладачі можуть створювати тести на часові форми, додаючи питання з вибором відповідей або запитуючи студентів самостійно заповнити пропуски в реченнях. Система автоматично оцінює відповіді студентів, що робить цей інструмент особливо зручним для швидкого зворотного зв'язку.

“Creately” [48] і “Canva” [45] – це платформи для створення інфографіки, які дозволяють викладачам створювати наочні схеми й діаграми, що ілюструють часові форми англійської мови. Викладач може підготувати яскраві діаграми з прикладами використання часів або порівняльні таблиці для кращого розуміння студентами логіки їх застосування.

“Piktochart” [60] дозволяє створювати інфографіку за допомогою готових шаблонів. Наприклад, можна створити інфографіку, яка наочно демонструє вживання певного часу (наприклад, Present Perfect) з поясненням, коли його використовують, супроводжуючи матеріал відповідними прикладами.

“LearningApps” [57] – інструмент для створення навчальних вправ, який також можна використовувати для викладання часових форм. Викладачі можуть створювати інтерактивні вправи, що включають завдання на вибір правильного часу або заповнення пропусків у реченнях.

Сервіс “Liveworksheets” [55] дозволяє модернізувати робочі матеріали, створені у форматах docx, pdf, jpg і png, перетворюючи їх на інтерактивні навчальні аркуші. Викладачі мають можливість додавати до матеріалів звукові та відеоелементи, мовленнєві вправи, які студенти виконують за допомогою мікрофона. Також платформа підтримує інтерактивні завдання, такі як перетягування елементів, об'єднання за допомогою стрілок, множинний вибір відповідей. Студенти можуть виконувати ці завдання онлайн та надсилати відповіді безпосередньо викладачам для перевірки.

Є кілька інструментів на основі штучного інтелекту, які пропонують перевірку орфографії та граматики для здобувачів освіти. Одним із найпопулярніших сервісів є Grammarly [53], який забезпечує лінгвістичні рекомендації та адаптує текст відповідно до заданих параметрів. Цей інструмент дозволяє враховувати різні аспекти, такі як цільова аудиторія (читач), рівень офіційності (неофіційний, нейтральний, формальний), сфера застосування (академічний, діловий, загальний, електронна пошта, випадковий, творчий) та тон викладу (нейтральний, впевнений, радісний, оптимістичний, дружній, терміновий, аналітичний, шанобливий). Крім того, Grammarly допомагає визначити намір написання (інформувати, описати, переконати або розповісти історію), що робить його надзвичайно корисним для покращення якості написаних текстів та відповідності вимогам конкретної ситуації [43]. Завдяки цим функціям користувачі можуть значно підвищити ефективність своєї комунікації, адаптувавши стиль та зміст тексту до потреб аудиторії.

Одним із найефективніших методів інтерактивного навчання є використання симуляцій та рольових ігор, під час яких студенти активно використовують граматичні структури у процесі комунікації. Віртуальні симуляції дозволяють створити мовленнєві ситуації, максимально наближені до реального життя, що допомагає студентам відчувати практичну значущість знань.

Наприклад, для вивчення часових форм Past Simple та Present Perfect викладач може організувати віртуальну симуляцію інтерв'ю. Один студент грає роль інтерв'юера, який ставить запитання про досвід (де використовується Present Perfect: *"Have you ever been to London?"*). Такий формат дозволяє студентам одночасно тренувати кілька часових форм у контексті, що сприяє їхньому кращому засвоєнню.

Іншим прикладом може бути проведення інтерактивної рольової гри, де студенти повинні використовувати Future Continuous для опису планів на певний час у майбутньому. Наприклад, студенти беруть участь у створенні сценарію для організації подорожі, де вони описують свої майбутні дії: *"At 10 a.m., we will be leaving for the airport"*, *"By noon, we will be checking into the*

hotel”. Рольові ігри надають можливість застосовувати граматичні знання у більш природному та функціональному середовищі.

Новітні технології, такі як доповнена та віртуальна реальність, пропонують інноваційні способи для вивчення часових форм англійської мови. Технології AR і VR дозволяють студентам взаємодіяти з віртуальним середовищем, яке стимулює використання мовних структур.

Наприклад, під час використання VR-симуляцій, студентам може бути запропоновано пройти віртуальну екскурсію по музею, де вони мають описувати експонати, використовуючи різні часові форми. Вони можуть описувати об’єкти, що бачили на виставці раніше (Past Simple) або розповідати про те, що планують побачити у майбутньому (Future Simple). Такий підхід створює інтерактивну комунікативну ситуацію, де використання граматичних форм відбувається природно.

Окремо варто згадати про онлайн-платформи для спільного навчання, такі як “Padlet” [59], які надають можливість студентам працювати разом над граматичними завданнями. Викладач може створювати спільні інтерактивні дошки для виконання граматичних вправ, де кожен студент має можливість додавати свої варіанти речень з використанням певних часових форм. Наприклад, під час вивчення Past Continuous студенти можуть на інтерактивній дошці додавати речення, які описують події, що відбувалися у конкретний момент у минулому. Кожен студент пише своє речення, а потім обговорює його з іншими учасниками. Такий формат інтерактивної взаємодії сприяє колективній роботі та активному обміну знаннями.

Впровадження інформаційних технологій в освітній процес є однією з ключових тенденцій сучасної освіти. Головна перевага цих інструментів полягає в їхній здатності допомагати викладачам доступніше пояснювати складні теми та ілюструвати матеріал за допомогою яскравих прикладів. Ці інструменти не замінюють традиційне викладання, але значно покращують його, роблячи процес навчання сучаснішим і актуальнішим. Вони також сприяють підвищенню мотивації до навчання через інтерактивність і творчий

підхід, що в кінцевому підсумку позитивно впливає на рівень знань здобувачів освіти у сфері іноземних мов.

Інформаційні технології відіграють важливу роль у перетворенні процесу навчання і викладання на більш динамічний і продуктивний. Метою їх впровадження є формування інформаційної культури особистості, що передбачає вміння користуватися електронними та цифровими засобами. Це особливо важливо у контексті підготовки до життя в інформаційному суспільстві. Однак, незважаючи на широкі можливості, роль викладача залишається ключовою в освітньому процесі, оскільки він виконує функції не лише педагога, але й керівника навчальною діяльністю здобувачів освіти [15].

Інновації у викладанні мають як позитивні, так і негативні аспекти. Різноманіття методів інформування та контролю є безперечними перевагами інформаційних технологій, проте важливо враховувати баланс між новітніми та традиційними підходами. Впровадження сучасних методів навчання сприяє підвищенню ефективності викладання іноземних мов, поєднуючи стабільну базову основу з високотехнологічними можливостями.

Ці зміни в навчанні сприяють формуванню більш цікавого та інтерактивного освітнього процесу, що орієнтований на розвиток мовленнєвих навичок і підготовку студентів до реального спілкування у міжнародному середовищі. Сучасні заняття іноземних мов вийшли за межі традиційної аудиторії з підручниками та викладачем, перетворившись на динамічний та інноваційний процес, що використовує найсучасніші методи для досягнення максимальних результатів у навчанні, орієнтованого на розвиток комунікативних здібностей у сучасному світі.

Висновки до Розділу 2

Традиційні методи викладання граматики у закладах вищої освіти, включаючи пояснювально-ілюстративні та тренувальні вправи, залишаються важливими інструментами у викладанні часових форм англійської мови. Вони

забезпечують систематизоване вивчення правил, сприяють розвитку аналітичних навичок та формуванню чіткого уявлення про граматичні структури. Однак їх ефективність підвищується, коли вони поєднуються з іншими методичними підходами, орієнтованими на практичне застосування граматичних знань.

Інноваційні підходи до викладання граматики, такі як комунікативний метод, інтерактивне навчання та *task-based learning*, значно розширюють можливості для ефективного засвоєння часових форм англійської мови. Ці підходи орієнтовані на практичне використання мовних структур у контексті реального спілкування, що дозволяє здобувачам освіти інтегрувати граматичні знання у власну мовленнєву діяльність. Вони сприяють розвитку не лише граматичної компетентності, а й загальної комунікативної спроможності.

Інформаційні технології відіграють ключову роль у викладанні часових форм англійської мови, оскільки вони створюють динамічне та гнучке навчальне середовище. Використання інтерактивних платформ, вікторин, симуляцій та рольових ігор дозволяє студентам не лише засвоювати теоретичні знання, але й активно застосовувати їх у різноманітних ситуаціях. Інформаційні технології сприяють розвитку навичок комунікації, надають можливість для самостійної перевірки знань та мотивують здобувачів вищої освіти до активної участі в освітньому процесі.

РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ЧАСОВИХ ФОРМ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

3.1. Опис експериментального навчання

Дане дослідження присвячено практичному впровадженню методик у процес викладання часових форм. Основний акцент у цій частині зроблено на часові форми минулого, їх використання та формування в освіті. Вибір цих форм зумовлений їх значущістю для розуміння структури та логіки англійської мови, а також їх частим використанням у повсякденному спілкуванні та літературі.

Експеримент був спланований з метою вивчення ефективності різних навчальних методик для покращення граматичної компетентності студентів у використанні часових форм минулого в англійській мові. У цей процес були включені кілька етапів, спрямованих на детальне дослідження і аналіз навчальних стилів та їх впливу на засвоєння граматичних структур.

1. Підготовчий етап

На початковому етапі було проведено:

Аналіз літератури: Зібрана інформація про існуючі методики навчання, що стосуються застосування часових форм у граматиці. Вивчалися наукові роботи, статті, методичні рекомендації, що описують різні підходи до викладання англійської граматики.

Опитування викладачів-практикантів: Було проведено анкетування серед студентів, які проходили практику викладання англійської мови, метою якого було виявити їхні думки про ефективність традиційних методів навчання в порівнянні з новими інтерактивними методами.

2. Вибірка учасників

Для експерименту була обрана вибірка студентів з факультету іноземної філології однієї групи, які вивчають англійську мову, але на різних рівнях

володіння мовою (нижчий, середній, вищий). Загальна кількість учасників складає 15 осіб.

3. Проектування навчальної програми

Перш ніж розпочати експериментальне навчання, була проведена підготовча робота, яка включає аналіз існуючих методик викладання часових форм та визначення їх ефективності. Було проведено опитування серед викладачів-практикантів, які мають досвід у навчанні англійської мови, з метою збору інформації про те, які методи вони вважають найдієвішими для пояснення Past Simple та інших часових форм минулого.

На першому етапі експерименту студентам викладали теоретичний матеріал про Past Simple, підкреслюючи відмінності між регулярними та неправильними дієсловами. Основна увага приділялася практичним прикладам, що допомогло студентам зрозуміти різницю між стандартними формами та специфічними винятками, з якими вони можуть зіткнутися.

На основі зібраних даних була розроблена навчальна програма, яка включала наступні компоненти:

Теоретичний блок: Студентам були представлені основні правила і структури часових форм минулого часу (Past Simple, Past Continuous, Past Perfect, Past Perfect Continuous). Викладачі використовували схеми, графіки та таблиці для пояснення граматичних концепцій.

Практичний блок: Було впроваджено різноманітні інтерактивні методи, такі як:

Групові роботи: Студенти працювали в малих групах для вирішення практичних задач, що вимагали використання різних часових форм.

Рольові ігри: Учасники грали сцени, де потрібно було використовувати діалоги з застосуванням часових форм минулого, що робило навчання більш інтерактивним та захоплюючим (*додаток В*).

Переклад текстів: Групи отримували тексти для перекладу з української на англійську, що дозволяло їм практикувати конструкції, що відповідають часовим формам.

4. Оцінювання прогресу

До- і після тестування: Було проведено контрольні тести до початку експерименту й після його завершення, що включало питання різних типів (вибіркові, відкриті, на відповідність). Це дозволило виміряти знання і вміння студентів у використанні часу (*додаток А*).

Опитування: Використовувалися анкети для збору зворотного зв'язку від студентів про їхнє сприйняття освітнього процесу, зручності методик та загального рівня задоволеності.

5. Аналіз результатів

Після завершення експерименту всі зібрані дані (результати тестів, анкети, спостереження) були проаналізовані. Для цього була розроблена система, яка дозволила:

Порівняти результати тестування до та після навчання, щоб оцінити прогрес.

Визначити кореляцію між використанням інтерактивних методів і поліпшенням знань граматичних форм.

Ідентифікувати труднощі, з якими стикалися здобувачі освіти, і визначити області, що потребують додаткової уваги.

Методологія експерименту була розроблена таким чином, щоб охопити всі необхідні етапи: від підготовки до оцінювання. Вона дозволила отримати комплексну картину щодо ефективності навчальних методик і допомогла виявити найкращі практики для покращення граматичної компетентності у здобувачів освіти. Далі буде представлено результати експерименту, зокрема, рівень досягнень студентів, специфічні труднощі, з якими вони стикалися, а також рекомендації щодо вдосконалення освітнього процесу на основі отриманих даних.

Результати експериментального навчання були оцінені за допомогою контрольних тестів та анкетування студентів. Зібрані дані вказують на значне покращення успішності здобувачів вищої освіти при викладанні з

використанням запропонованих методик. Здобувачі освіти легше засвоювали матеріал та показали високий рівень розуміння різних часових форм минулого.

Після завершення експериментального курсу викладачі на основі отриманих результатів вдосконалили навчальні програми та перелік завдань. Було також запропоновано нові підходи до викладання, орієнтовані на інтеграцію різних часових форм для забезпечення комплексного засвоєння знань й покращення результатів навчання.

Отже, впровадження методик викладання часових форм минулого часу виявилось успішним, що підтверджено покращеними навчальними досягненнями здобувачів освіти. Результати дослідження можуть бути використані для подальшого покращення методик викладання англійської мови у закладах вищої освіти.

3.2. Аналіз результатів експерименту з формування граматичної компетентності здобувачів вищої освіти

У процесі проведення експериментального дослідження з формування граматичної компетентності здобувачів освіти, особливу увагу було приділено розумінню та використанню часових форм минулого в англійській мові.

Експеримент проводиться з метою вивчення ефективності різних методів навчання для покращення граматичної компетентності здобувачів у використанні часових форм минулого в англійській мові. Основною метою було визначити, які з методик сприяють більш успішному засвоєнню матеріалу.

Вибірка складається з 15 студентів, які навчалися на факультеті іноземної філології. Здобувачі освіти були обрані з однієї навчальної групи, але представляли різні рівні підготовки – нижчий, середній та вищий. Всі учасники мали схожий досвід вивчення англійської мови, але відрізнялися за ступенем знань щодо граматичних форм.

На початковому етапі було проведено тестування для визначення вихідного рівня знань здобувачів освіти щодо часових форм минулого. Тест

складався з 30 запитань, що включали ідентифікацію форм, граматичні конструкції та вправи на переклад.

Після кожного етапу навчання проводилися контрольні тести, щоб оцінити прогрес у засвоєнні граматичних знань.

Анкетування здобувачів освіти щодо їхнього сприйняття методів навчання, що використовувалися, та рівня задоволеності.

Порядок проведення експерименту

1. Перший тиждень: Вступний тест для визначення початкового рівня знань.

2. Другий – четвертий тижні: Проведення занять за розробленою програмою із застосуванням теоретичних та практичних матеріалів.

3. П'ятий тиждень: Підсумкове тестування для оцінювання засвоєння граматичних форм.

4. Шостий тиждень: Аналіз результатів тестування, обговорення з учасниками, збір зворотного зв'язку.

На основі отриманих даних від здобувачів освіти і спостережень викладачів, вдалося визначити основні тенденції та проблеми, з якими стикалися учасники під час освоєння Past Simple, Past Continuous, Past Perfect і Past Perfect Continuous.

Для ілюстрації результатів експериментального навчання та для кращого розуміння здобувачами освіти часового спектру використання часових форм Past Simple, Past Continuous, Past Perfect і Past Perfect Continuous, у викладацькій практиці було використано декілька ефективних підходів.

Вживання Past Simple та Past Continuous

Було наочно показано різницю між Past Simple та Past Continuous за допомогою таблиць і графіків. Наприклад:

Past Simple	Past Continuous
I visited my grandmother yesterday.	<i>I was visiting my grandmother when it started to rain.</i>
Завершена дія в конкретний	Дія, що тривала в певний момент

момент часу.	у минулому.
--------------	-------------

Подія	Часова форма	Приклад у реченні
Закінчена дія	Past Simple	<i>The concert ended at 9 PM.</i>
Дія в процесі	Past Continuous	<i>She was reading when the phone rang.</i>
Завершені дії до моменту в минулому	Past Perfect	<i>We had left the party before it started raining.</i>
Дії, що тривали до моменту в минулому	Past Perfect Continuous	<i>They had been traveling for hours when they arrived.</i>

Вживання Past Perfect

Здобувачі освіти отримали завдання описати серію подій у минулому, підкреслюючи момент перед подією, використовуючи Past Perfect:

Завдання: Написати історію про свій вихідний день, починаючи з подій, які сталися до обіду.

Речення з Past Perfect: *By lunchtime, I had already cleaned my room and finished my homework.*

Використання Past Perfect Continuous

Щоб підкреслити дії, що тривали до певного моменту в минулому, здобувачі освіти працювали з прикладами, які потребували описати дію у процесі до певної точки в часі.

Приклад речення: *I had been studying English for three years before I moved to the UK.*

Було створено схеми, які візуально зображують часові лінії, на яких студенти мали змогу виділити місце кожної з використовуваних часових форм (додаток Б).

Періоди тривалих дій: Виділення графічними елементами на часовій шкалі періоди, коли дія тривала, та моменту її закінчення.

Ці підходи не лише мотивували студентів вивчати часові форми, а й значно покращили їх здатність до використання відповідних форм у різноманітних комунікативних ситуаціях. Навчальні матеріали разом з практичними вправами та можливістю самостійної практики допомогли закріпити отримані знання. Обрані інструменти не лише розвивали граматичні навички, але й стимулювали творче мислення, заохочуючи студентів застосовувати свою уяву під час здійснення письмових та усних завдань.

Аналіз експерименту показав, що студенти часто плутаються між Past Simple та Past Continuous, особливо коли йдеться про вживання цих форм для передачі одночасних або послідовних дій у минулому. Викладачі-практиканти відзначили, що більшості здобувачів освіти допомогли візуальні схеми та таймлайн, які демонструють наглядно тривалість і пунктуальність дій. Такий підхід поліпшив розуміння студентами контекстуальних відмінностей між цими двома формами.

Що стосується формування та вживання Past Perfect, студентам було складно зв'язати його з контекстом попередніх дій. Методика, яка включала написання коротких історій із зазначенням минулих послідовних подій, допомогла багатьом студентам зрозуміти часовий діапазон цієї форми. Такі практичні завдання сприяли закріпленню навичок розрізнення дій, що відбулися до певного моменту в минулому.

Інша проблематика стосувалася вживання Past Perfect Continuous. Більшість студентів визнавала труднощі у визначенні тривалих дій, які завершилися до певного моменту в минулому. Для цього викладачі-практиканти розробили спеціальні вправи, де акцент робився на розумінні контексту ситуацій, коли ця форма є найбільш доречною. Використання змішаних вправ з елементами покрокових пояснень також виявилось ефективним.

Крім використання традиційних методів навчання, впровадження цифрових платформ для інтерактивного тестування та самоперевірки значно підвищило зацікавленість студентів у вивченні мовних форм. Онлайн-ресурси

забезпечили миттєвий зворотний зв'язок, що мотивувало студентів швидше виправляти помилки і краще розуміти матеріал.

Результати анкетування, проведеного після завершення експериментального курсу, вказали, що більше 70% студентів підтвердили покращення рівня володіння часовими формами. Багато хто погодився, що інтерактивний підхід і практичні заняття зробили процес навчання більш захоплюючим і ефективним.

Викладачі-практиканти також відзначили, що здобувачі освіти стали частіше використовувати вивчені часові форми у повсякденному мовленні і письмових роботах, що свідчить про успішне впровадження нових методик. Було запропоновано розробити додаткові матеріали для самостійної роботи студентів, фокусуючись на найбільш поширених помилках.

Загалом, проведене дослідження продемонструвало, що інтеграція новітніх технологій і адаптивних методик викладання сприяє ефективнішому засвоєнню студентами основних граматичних структур. Це дає підстави для подальшого вдосконалення навчальних програм з урахуванням отриманих результатів.

Подальші експерименти слід сфокусувати на тривалих впливах таких методик на навчальні досягнення студентів, а також на розширення інтерактивних форм навчання для інших аспектів англійської мови. Це допоможе створити гнучкішу і дієвішу систему викладання, здатну швидко адаптуватися до змін в освітньому середовищі.

3.3. Рекомендації для покращення методики навчання часових форм у закладах вищої освіти

У сучасному світі знання англійської мови стають дедалі важливішими для студентів закладів вищої освіти. Граматична компетентність, зокрема володіння часовими формами, є ключовим аспектом, який впливає на їхню здатність спілкуватися, висловлювати свої думки та розуміти іноземну

літературу. Важливість правильного використання часових форм не можна переоцінити, оскільки це основа для побудови усних і письмових висловлювань. Однак, незважаючи на значущість цього аспекту, багато здобувачів освіти стикаються з труднощами у використанні часових форм у різних контекстах. Це вказує на необхідність удосконалення методики навчання вищої освіти для освоєння даної теми.

По-перше, важливо інтегрувати інтерактивні методи навчання, такі як рольові ігри, дебати та групові обговорення. Ці активні форми навчання не лише підвищують інтерес студентів, але й сприяють практичному засвоєнню граматичних структур. Здобувачі освіти повинні мати можливість відпрацьовувати часові форми в реальних комунікативних ситуаціях, що дозволить їм перенести знання з теорії в практику.

По-друге, варто використовувати проекти та презентації як засіб закріплення вивченого матеріалу. Коли студенти працюють над проектами, які пов'язані з застосуванням часових форм, вони отримують додаткову мотивацію та можливість проявити креативність. Це, в свою чергу, може покращити їхнє розуміння специфіки використання часових форм у різних контекстах.

Використання мультимедіа ресурсів також може зіграти важливу роль в освітньому процесі. Відео, аудіофайли та онлайн-ігри можуть залучити студентів до активної участі у навчанні. Ці ресурси можуть демонструвати реальні приклади використання часових форм у спілкуванні, що допоможе студентам краще засвоїти матеріал.

Також корисно впроваджувати технології дистанційного навчання, які дозволяють студентам отримувати доступ до навчальних ресурсів у зручний для них час. Це особливо важливо для здобувачів освіти, які мають обмежений доступ до традиційних навчальних ресурсів або вимагають більшої гнучкості в освітньому процесі.

Наступним важливим аспектом є регулярне оцінювання прогресу здобувачів освіти з використанням формувального і підсумкового оцінювання. Це дозволяє викладачам отримувати зворотний зв'язок та коригувати освітній

процес у реальному часі. Студенти можуть отримувати рекомендації для покращення своїх знань, а також відстежувати свій розвиток.

Не менш значущим є створення комфортної атмосфери для навчання, де здобувачі освіти можуть відкрито висловлювати свої думки і запитання. Важливо, щоб студенти відчували себе впевнено при вивченні нових граматичних конструкцій і не боялися помилитися. Це стимулюватиме їх до активної практики та експериментів з мовою.

Крім того, варто приділяти увагу індивідуалізації навчання. Розробка персоналізованих навчальних планів у відповідності до потреб і можливостей кожного студента може значно покращити їхнє навчання. Наприклад, здобувачі освіти з низьким рівнем знань можуть потребувати більше часу на освоєння базових конструкцій, тоді як інші можуть бути готові до більш складних завдань.

Ще одним важливим аспектом є залучення до освітнього процесу носіїв мови. Це дозволяє студентам познайомитися з неформальними аспектами використання часових форм, які можуть не завжди бути відображені в підручниках. Носії мови можуть поділитися своїм досвідом та спостереженнями, що допоможе здобувачам освіти краще зрозуміти нюанси використання часових форм у різних контекстах.

Варто також залучати студентів до самостійної роботи. Самостійні завдання, такі як написання есе та ведення щоденників, можуть сприяти глибшому засвоєнню часових форм. Це дозволяє здобувачам освіти особисто експериментувати з мовою, підбирати правильні граматичні конструкції у відповідності до контексту своїх висловлювань. Регулярні практичні вправи у письмі допомагають закріпити знання, що були отримані під час навчальних занять.

Подальше вдосконалення методики навчання може також включати проведення спеціалізованих семінарів або майстер-класів з фокусом на конкретних аспектах граматики. Наприклад, воркшопи, присвячені використанню Past Perfect і Past Perfect Continuous, можуть дати здобувачам

вищої освіти змогу глибше розуміти ці часові форми та їхнє правильне використання в усному і писемному мовленні.

Запровадження періодичних тематичних тестів, які спеціально акцентують увагу на часових формах, також може бути корисним. Це не лише допомагає здобувачам вищої освіти перевірити свої знання, але й адаптує освітній процес у відповідності до потреб слухачів.

Крім того, важливо надавати студентам достатню кількість зворотного зв'язку. Як під час практичних занять, так і під час письмових робіт, викладачі повинні чітко вказувати на помилки та пропонувати ефективні шляхи їх виправлення. Правильний зворотний зв'язок є критично важливим для розвитку граматичних навичок.

Використання ігрових елементів у навчанні може значно підвищити мотивацію і зацікавленість студентів. Гейміфікація дозволяє здобувачам освіти змагатися у використанні часових форм через вікторини та гри, що може зробити навчання більш веселим і продуктивним. Студенти, які грають, сприймають навчання як розвагу, і це стимулює їх до активної участі.

Залучення реальних життєвих ситуацій у навчання, таких як обговорення новин або ведення діалогів на теми з повсякденного життя, може допомогти здобувачам вищої освіти побачити практичне застосування часових форм. Коли студенти розуміють, як граматику використовується в реальному житті, це підвищує їхню мотивацію.

Крім того, розвитку умінь щодо використання часових форм може сприяти аналіз художніх творів, в яких активно використовуються різні часові структури. Дослідження літератури дозволяє здобувачам вищої освіти не лише бачити граматику в контексті, але й розуміти емоційні та культурні аспекти, що стоять за використанням певних форм.

Нарешті, важливо постійно вдосконалювати навчальні програми з огляду на нові дослідження у галузі освіти. Викладачі повинні бути відкритими до інновацій і змін у методах навчання, щоб забезпечити своєчасну реакцію на виклики, що постають перед здобувачами вищої освіти.

Впровадження цих рекомендацій для покращення методики навчання часових форм у закладах вищої освіти дозволить не лише підвищити граматичну компетентність здобувачів освіти, але й підготувати їх до успішної комунікації в глобальному світі. Студенти, які впевнено володіють граматиною, матимуть більше шансів на успішну кар'єру та інтеграцію в міжнародне співтовариство.

Висновки до Розділу 3

У результаті проведеного експериментального навчання, яке було спрямоване на формування граматичної компетентності здобувачів вищої освіти через впровадження інтерактивних методик у викладання часових форм англійської мови, були досягнуті позитивні результати. Студенти показали значне поліпшення у використанні часових форм, що підтверджується даними тестування, де відзначено підвищення рівня успішності. Використання активних форм навчання, таких як рольові ігри, групові проекти та інтерактивні технології, продемонструвало свою ефективність, оскільки забезпечило здобувачам вищої освіти можливість практикувати свої знання у реальних комунікативних ситуаціях.

На основі отриманих результатів розроблено низку рекомендацій для подальшого вдосконалення методики навчання часових форм. Адаптація навчальних матеріалів до потреб студентів, використання інноваційних технологій та регулярне оцінювання прогресу можуть зробити навчання більш гнучким і ефективним. Забезпечення індивідуального підходу та мотивація здобувачів вищої освіти шляхом інтеграції сучасних технологій і активних методів навчання сприятиме кращому засвоєнню граматичних конструкцій і підвищить якість мовного навчання загалом.

ВИСНОВКИ

1. Граматична компетентність є важливим аспектом лінгвістичної підготовки, що визначає здатність індивіда правильно використовувати граматичні структури мови. Це охоплює знання як теоретичних, так і практичних аспектів граматики, включаючи правила формування речень, інформацію про часові, модальні та інші граматичні категорії. Граматична компетентність складається з кількох елементів: мовленнєвої компетенції, що відображає вміння автентично застосовувати граматичні форми у контексті; а також слухової і писемної граматики, які включають здатність правильно сприймати та виробляти граматичні структури.

Формування граматичної компетентності у студентів має інтегрувати в себе не лише знання правил, але й уміння їх використовувати в різноманітних комунікативних ситуаціях. Граматична компетентність укладається в ширшу концепцію мовної освіти, що включає фонетичні, лексичні та стилістичні навички. Це дозволяє здобувачам вищої освіти не лише успішно спілкуватися, але й адаптувати свої мовленнєві вміння до різних соціальних контекстів.

2. Формування граматичної компетентності здобувачів вищої освіти має свої особливості, оскільки молоді люди вступають до університету з різним рівнем знань та навичок. Навчальні програми повинні бути адаптовані до рівня підготовки студентів, враховуючи їхні попередні досягнення та інтереси. Інтенсивний курс навчання, що включає як теоретичний матеріал, так і практичні заняття, може сприяти ефективному опануванню граматичних структур, зокрема часових форм.

Крім того, важливим аспектом є мотивація студентів і їхня готовність до навчання. Викладачі повинні використовувати різноманітні методи та підходи, які стимулюють активну участь студентів в освітньому процесі. Це можуть бути проектні роботи, групові дискусії, рольові ігри та інші інтерактивні форми, які роблять навчання більш динамічним і цікавим. Завдяки цьому

здобувачі освіти стають більш впевненими у своїх знаннях та здатності застосовувати граматичні правила в реальних життєвих ситуаціях.

3. Часова система англійської мови виконує ключову роль у формуванні граматичної компетентності, оскільки відображає простір і час дії. Знання та розуміння часових форм дозволяє здобувачам вищої освіти точно передавати інформацію про минулі, теперішні та майбутні дії у мовленні. Це також допомагає уникнути непорозумінь, пов'язаних із зміною значення речення в залежності від вибору часового прислівника.

Важливість часової системи підкреслюється в контексті побудови складних речень та речень з різними часами. Здобувачі освіти повинні навчитися не лише індивідуально використовувати кожен з часів, але і комбінувати їх у реченнях, що вимагає гнучкості та розуміння граматичних відношень. Опанування часової системи є базисом для формування граматичної компетентності, що вплине на загальний рівень володіння мовою.

4. Традиційні методи навчання граматики зосереджені на поясненні правил, механічному запам'ятовуванні та відпрацюванні граматичних структур через контрольовані вправи. Ці методи, часто засновані на репетиції і формальному підході, можуть бути ефективними на ранніх етапах навчання, але вони часто не забезпечують необхідної гнучкості знання. Здобувачі освіти можуть опанувати граматичні правила, однак часто стикаються з труднощами у їх застосуванні під час спілкування.

Незважаючи на обмеження традиційних методів, у них є певні переваги. Вони забезпечують чіткість і структурованість навчання, що може бути корисним для студентів із загальною потребою в системному підході до засвоєння граматики.

5. Сучасні інноваційні підходи до викладання граматики, такі як комунікативний, інтерактивний та *task-based learning*, ставлять акцент на практичному застосуванні знань у безпосередньому спілкуванні. Ці методи сприяють активному залученню здобувачів вищої освіти до освітнього процесу,

що допомагає розвивати не тільки їх граматичні навички, але й комунікативну компетентність.

Комунікаційний підхід забезпечує акцент на використанні мови в реальних ситуаціях, що робить навчання більш автентичним. Здобувачі освіти вчаться висловлювати свої думки і передавати інформацію, включаючи часи, в контексті повсякденних розмов. Інтерактивні методи підтримують активний діалог, мізерний у випадкових питаннях і відповідях між студентами, сприяючи кращому запам'ятовуванню і застосуванню граматичних конструкцій.

6. Інтерактивні технології стають важливим компонентом процесу викладання, оскільки вони дозволяють здобувачам вищої освіти отримувати доступ до різноманітних видів навчального контенту. Використання онлайн-платформ, мобільних додатків та мультимедійних засобів не лише заохочує самостійне навчання, але й робить його більш цікавим та захоплюючим.

7. Експериментальне навчання проводилося в рамках семестрового курсу з граматики та включало інтеграцію традиційних і сучасних методів викладання. Здобувачі освіти мали можливість вивчати часи за допомогою лекцій, практичних занять, інтерактивних вправ і проектних робіт, спрямованих на поліпшення їхніх навичок.

Студенти працювали над реальними проектами, такими як створення відеороликів, інтерв'ю та блогів, використовуючи часові форми для передачі інформації. Таке навчання дозволяє їм зафіксувати знання теорії в практичній діяльності, що підвищило їх упевненість у використанні граматичних конструкцій.

8. Після завершення курсу здобувачі освіти отримали результати своїх знань за допомогою контрольних тестів та опитувань, які були проведені до і після експерименту. Аналіз отриманих даних показав помітний прогрес у засвоєнні часових форм.

Здобувачі освіти, які брали участь у експериментальному навчанні, продемонстрували середнє збільшення правильних відповідей у тестах на 35% після проведення курсу. Результати показали, що 75% учасників відзначили

значне покращення у впевненості під час використання часових форм у усному та писемному мовленні. Були також виявлені конкретні аспекти, над якими студентам ще потрібно працювати, зокрема формування запитань і заперечень, особливо в контексті Past Perfect.

9. Враховуючи отримані результати, можна зробити кілька рекомендацій для покращення методики навчання часових форм у закладах вищої освіти. По-перше, варто продовжити впровадження інтерактивних методів в освітній процес. Розробка захоплюючих проектів і рольових ігор може сприяти активному залученню студентів і забезпечити їм можливість експериментувати з мовою у творчий спосіб.

По-друге, важливо підвищити увагу до індивідуалізації навчання. Студенти мають різні потреби і рівні підготовки, тому доцільно застосовувати диференційований підхід до складання навчальних планів. Спеціалізовані вправи та ресурси для здобувачів освіти з різним рівнем компетентності можуть допомогти забезпечити якісне засвоєння матеріалу.

Отже, інтеграція цих підходів у систему навчання часових форм англійської мови може суттєво підвищити рівень граматичної компетентності здобувачів освіти, відкриваючи нові можливості для їхнього особистісного та професійного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Барановська Т. Граматика англійської мови: збірник вправ / Т. Барановська. – Київ : Логос, 2007. – 384 с.
2. Бей І. Актуальні проблеми викладання іноземних мов у закладах вищої освіти України. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Івано-Франківськ, 21–22 березня 2019 р. URL: http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2010/10OLKUAM.zip&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1.
3. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Методика навчання іноземних мов та культур: теорія і практика. Підручник. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с. URL: <https://kmaecm.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/bigych-o.-b.-borysko-n.-f.-boreczka-g.-e.-ta-in.-2013-metodyka-navchannya-inozemnyh-mov-i-kultur-teoriya-i-praktyka.pdf>.
4. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – Київ : Ленвіт, 2013. – 255 с.
5. Бойко А. Е. Формування гнучких навичок учнів засобами інтеграції англійської мови і мистецтва в гуртках. Мистецтво та освіта, 2023, № 3 (109), С. 48–53. DOI: [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-3\(109\)-48-53](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-3(109)-48-53) (дата звернення: 16.10.2024).
6. Бондаренко О., Струк Т. Основні напрямки покращення підготовки перекладачів на базі ВНЗ // Зміст підготовки перекладачів та сучасні вимоги професії. – 2014. – С. 7–14.
7. Ващук А. О. Інноваційні методи навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах. ВВК 79, 2020. 368 с.

8. Вовк О. І. Когнітивні аспекти методики викладання англійської мови у вищих навчальних закладах : навч.-метод. посібник. Черкаси : Вид-во «САН», 2010. 506 с.
9. Гетьюк Я. Р. Формування граматичної компетентності з використанням інформаційно-комунікаційних технологій на уроках англійської мови в основній школі.
10. Глушук М. В. Методика формування німецькомовної граматичної компетентності в учнів 8 класу у закладах загальної середньої освіти за темою „Akkusativ und Dativ, Wechselpräpositionen mit Akkusativ und Dativ“. – 2023.
11. Голодюк Л. В. Інтерактивні методи навчання на уроках англійської мови. – 2021.
12. Гольцова М. Practical Guide to Learning English for Second Year University Students Specialising in Philology and Translation Studies. Видавничий центр КНЛУ, 2020.
13. Гурман О. Формування граматичної компетенції з використанням мовленнєвих ситуацій на уроках англійської мови у старших класах закладів загальної середньої освіти. 2021. 252 с. URL: https://fisf.sspu.edu.ua/images/2021/gerfil/zbirnik_2021_7fae1.pdf.
14. Даниленко О. Формування продуктивної граматичної компетентності майбутніх учителів у процесі навчання англійської мови після німецької за допомогою підсистеми вправ для самостійної роботи. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка, 2018, (2).
15. Дроздова В. В. Використання сучасних технологій у навчанні та викладанні іноземної мови (на прикладі ІКТ). Науковий вісник Ужгородського університету, 2019, № 1 (44), С. 63–67. DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2019.44.63-66> (дата звернення: 16.10.2024).
16. Дроздова В. В., Рогульська О. О., Рудніцька К. В. Особливості використання проектних технологій у процесі дистанційного навчання іноземної мови в

- ЗВО. Науковий вісник Ужгородського університету, 2021, № 1 (48), С. 127–132. DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2021.48.127-132> (дата звернення: 16.10.2024).
17. Дроздова В. В., Рудніцька К. В., Росквас І. А. Інноваційні технології викладання іноземних мов в умовах зростаючого впливу технологій штучного інтелекту на освітні процеси. Академічні візії, 2023, (26).
18. Єрмоленко С. Я., Бибик С. П., Тодор О. Г. Українська мова: Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / за ред. С. Я. Єрмоленко. – Київ: Либідь, 2001. – 192 с.
19. Зайцева Н. В. Інноваційні технології у викладанні іноземних мов. Інновації в професійній діяльності педагога: проблеми, теорія, практика: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17–18 жовтня 2019 р.). Одеса, 2019. С. 30–32. URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/8644/1/Zaitseva%20N.V.%20Thesis%20Odessa%202019.pdf> (дата звернення: 16.10.2024).
20. Кавицька Т., Осідак В. Контроль та оцінювання у навчанні граматики англійської мови студентів-філологів. *Ars Linguodidactics*, 2018, (2), 45–55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/artlin_2018_2_8 (дата звернення: 16.10.2024).
21. Карпенко Н. Концептуальні підходи до формування англомовної граматичної компетентності студентів I курсу факультету іноземних мов // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 111. – С. 133–136.
22. Касаткіна О. В. До питання розвитку граматичної компетентності студентів на заняттях іноземної мови // Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки. – 2011. – Вип. 59. – С. 52.
23. Козаченко І. Імплицитний та експліцитний підходи у процесі вивчення граматики англійської мови. *Science and Education a New Dimension. Philology*, 2015, 29(116). URL: www.seanewdim.com (дата звернення: 16.10.2024).

24. Кокоріна Л., Літунова М. Комунікативно спрямовані методи і прийоми навчання граматики англійської мови. Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка», 2020, 2(27), 128–132.
25. Кудлай О. І. Упровадження системи Moodle в навчальний процес як ефективний засіб вивчення іноземних мов. Гуманітарний часопис, 2019, № 2, С. 84–93. DOI: <https://doi.org/10.32620/gch.2019.2.09> (дата звернення: 16.10.2024).
26. Кузів М. З., Юрчишин Т. В., Полигач І. О. Використання інтерактивних технологій на занятті з іноземної мови // Серія «Педагогічні науки». – 2021. – Вип. 2. – С. 50. – URL: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/4263/4536>
27. Кушнір Т. І. Використання інтерактивних методів навчання під час вивчення синтаксису в загальноосвітніх навчальних закладах // Дослідження молодих учених у контексті розвитку сучасної науки: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (20 квітня 2011 р.). – Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2011. – С. 86–89.
28. Левун Г. Г., Костик Є. В., Петрик Л. В. Застосування методу Task-based Learning у навчанні англійської мови студентів немовних спеціальностей. Наукові інновації та передові технології, 2023, № 6 (20), С. 480–486.
29. Литовченко Н. А. Інтерактивні методи навчання англійської мови. Англістика та американістика, 2013, (10), С. 91–95.
30. Марєєв Д. Сучасні методики викладання іноземних мов у ЗВО. Академічні студії, 2022, № 1, С. 257–265.
31. Москаленко В. О. Контроль англомовної граматичної компетентності учнів основної школи. 2023. URL: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/4968/%d0%9c%d0%be%d1%81%d0%ba%d0%b0%d0%bb%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%92.%20%d0%9e%20%d0%a1%d0%9e%d0%b014-19.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

32. Никонорова Л. Інноваційні технології в освіті: метод проєктів у вивченні іноземних мов. *Іноватика у вихованні*, 2020, № 2 (11), С. 216–222. DOI: <https://doi.org/10.35619/iu.v2i11.206> (дата звернення: 16.10.2024).
33. Ніколаєва С. Ю. Основи наукового дослідження з методики навчання іноземних мов і культур. Курс лекцій у схемах і таблицях. Київ : Ленвіт, 2020. 230 с. URL: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/1116>. Проект програми з англійської мови для університетів/інститутів (п'ятирічний курс навчання) / Ніколаєва С. Ю., Соловей М. І., Головач Ю. В. та ін. – Київ : Британська Рада, 2001. – 245 с.
34. Олейнікова Г. Особливості викладання іноземної мови у форматі змішаного навчання. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*, 2022, № 58, С. 109–119. URL: <http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/article/view/569> (дата звернення: 16.10.2024).
35. Рубцова М. Когнітивно-комунікативний підхід до навчання лексики на заняттях з практики усного мовлення. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*, 2015, № 1, С. 150–154. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdpu_2015_1_27 (дата звернення: 16.10.2024).
36. Рудніцька К. В., Дроздова В. В. Організація самостійної роботи студентів засобами MOODLE в процесі навчання іноземної мови. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2018, № 63 (1), С. 218–229. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v63i1.1941> (дата звернення: 16.10.2024).
37. Сафронович В. Використання інноваційних технологій навчання іноземної мови. *Тенденції та перспективи розвитку сучасної освіти: збірник матеріалів Міжнар. наук. конф., Мюнхен, Німеччина: МНУ*, 2023, С. 347–355.
38. Соломаха А. Застосування цифрових технологій для формування іншомовної граматичної компетенції у процесі раннього навчання іноземних мов (на прикладі німецької мови) // *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. – 2020. – № 8. – С. 121–135.

39. Ткаченко В., Комар І. Роль трансференції у процесі вивчення граматики англійської мови // Інноватика у вихованні. – 2023. – Вип. 17. – С. 305–311.
40. Токарюк О. Є. Комунікативний підхід до навчання іноземних мов. – НаУрок, 2022.
41. Тригуб І. П. Формування граматичної компетенції у студентів ВНЗ у процесі вивчення англійської мови // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. – 2014. – № 10. – С. 74–77.
42. Хаджи А. Когнітивно-комунікативний підхід навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах. 2021. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/9674/1/42.pdf> (дата звернення: 16.10.2024).
43. Хорошайло О. С., Кочергіна С. С. Використання штучного інтелекту для підвищення якості викладання іноземних мов у вищому закладі освіти. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова, 2023, № 93, С. 123–127. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.93.25> (дата звернення: 16.10.2024).
44. Ярмолінська А. О. Формування німецькомовної граматичної компетентності учнів восьмого класу за допомогою інтернет-технологій. – 2024. – URL: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/6153>
45. Canva. URL: <https://www.canva.com/> (дата звернення: 14.10.2024).
46. Chernovaty L. M. Pedagogic al grammar as the framework of research in teaching foreign languages part 1. Levels and Types of Grammar. Teaching Languages at Higher Educational Establishments at the Present Stage. Intersubject Relations, 2017, (29), 157–166.
47. Classroom Management Tools & Resources - Google for Education. URL: <https://classroom.google.com/u/0/h?hl=ua> (дата звернення: 14.10.2024).
48. Creately | Visual Collaboration & Diagramming Platform. URL: <https://creately.com/> (дата звернення: 14.10.2024).
49. Edmodo LMS. URL: <https://edmodo.online/> (дата звернення: 14.10.2024).

50. Edpuzzle | Make Any Video Your Lesson. URL: <https://edpuzzle.com/> (дата звернення: 14.10.2024).
51. Fernández B. G. The role of grammar in language teaching: A review of the literature. *Porta Linguarum*, 2018, (29), 7–20.
52. Google Forms: Online Form Creator | Google Workspace. URL: <https://www.google.com/forms/about/> (дата звернення: 14.10.2024).
53. Grammarly: Free AI Writing Assistance. URL: <https://www.grammarly.com/?affiliateNetwork=sas&affiliateID=3440440> (дата звернення: 14.10.2024).
54. Home | Moodle Academy. URL: <https://moodle.academy/> (дата звернення: 14.10.2024).
55. Interactive Worksheets For all Languages and Subjects. URL: <https://www.liveworksheets.com/> (дата звернення: 14.10.2024).
56. Kahoot! | Learning games | Make learning awesome!. URL: <https://kahoot.com/> (дата звернення: 14.10.2024).
57. LearningApps.org - interaktive und multimediale Lernbausteine. URL: <https://learningapps.org/> (дата звернення: 14.10.2024).
58. Lightbown P. M., Spada N. How languages are learned. Oxford University Press, 4th edition. 2016. 260 p. URL: https://www.saint-david.net/uploads/1/0/4/3/10434103/how_languages_are_learned.pdf.
59. Padlet. Visual collaboration for creative work and education. URL: <https://padlet.com/> (дата звернення: 14.10.2024).
60. Piktochart. URL: <https://piktochart.com/> (дата звернення: 14.10.2024).
61. Quizizz | Free Online Quizzes, Lessons, Activities and Homework. URL: <https://quizizz.com/?lng=ua> (дата звернення: 14.10.2024).
62. Quizlet. URL: <https://quizlet.com/ua>.
63. Wordwall. URL: <https://wordwall.net/uk> (дата звернення: 14.10.2024).

Тестування на визначення рівня знань здобувачів освіти щодо часових форм минулого

Part 1: Identification of Forms (10 Questions)

Identify the tense of the verb in each sentence (Past Simple, Past Continuous, Past Perfect, Past Perfect Continuous).

1. She *had been studying* for two hours before the exam started.
2. He *was reading* a book when the phone rang.
3. They *had finished* their homework before the movie began.
4. The children *played* in the park yesterday.
5. We *were watching* TV at 7 PM last night.
6. By the time I arrived, she *had left*.
7. He *walked* to school every day last year.
8. I *had been waiting* for a bus for 20 minutes before it came.
9. She *was writing* a letter when the electricity went out.
10. They *watched* a film last weekend.

Part 2: Grammar Constructions (10 Questions)

Choose the correct verb form or complete the sentence using past tense forms.

11. While I _____ (clean) the house, my sister _____ (cook) dinner.
12. He _____ (already finish) the report by the time the boss arrived.
13. When we _____ (walk) in the park, it suddenly started raining.
14. They _____ (build) the house for two years before they finally completed it.
15. I _____ (never see) such a beautiful sunset until that evening.
16. She _____ (read) a book when I entered the room.
17. We _____ (not visit) our grandparents last summer.
18. By 9 PM yesterday, I _____ (watch) TV for two hours.
19. The train _____ (already leave) when we arrived at the station.
20. He _____ (not be) at school last Friday because he was ill.

Part 3: Translation (10 Questions)

Translate the sentences from your native language into English, using the appropriate past tense forms.

21. Вона вчора весь день читала книгу.
22. Ми завершили проект перед тим, як настав дедлайн.
23. Коли я увійшов у кімнату, вони сперечалися.
24. Він ніколи раніше не їздив за кордон.
25. Я працював над цим завданням цілий день.
26. Діти грали на вулиці, коли почався дощ.
27. Він закінчив свою роботу до того, як я його попросив про допомогу.
28. Учора я приготувала вечерю та пішла спати.
29. Ми чекали на автобус 20 хвилин, але він не приїхав.
30. Вони обговорювали цей план перед зустріччю.

Критерії оцінювання:

- Частина 1: по 1 балу за правильну ідентифікацію часу (10 балів).
- Частина 2: по 1 балу за правильну форму дієслова або завершення речення (10 балів).
- Частина 3: по 1 балу за точний переклад із правильною часовою формою (10 балів).

Максимальна кількість балів: 30.

**Фінальне тестування на визначення покращення рівня знань
здобувачів освіти щодо часових форм минулого**

Part 1: Fill in the Blanks (10 Questions)

In each sentence, a verb in a past tense form is missing. Fill in the blanks with the correct form of the verb (Past Simple, Past Continuous, Past Perfect, Past Perfect Continuous).

1. While she _____ (write) the report, the phone _____ (ring).
2. By the time we _____ (arrive), the train _____ (already leave).
3. He _____ (not finish) his homework when his friends called him.
4. They _____ (talk) for over an hour before the meeting started.
5. Yesterday, I _____ (see) an old friend on my way home.
6. She _____ (work) at the company for five years before she _____ (resign).
7. While I _____ (cook) dinner, my brother _____ (clean) the kitchen.
8. I _____ (never visit) Paris until last year.
9. The children _____ (play) outside all afternoon.
10. He _____ (read) a book when the lights _____ (go) out.

Part 2: Choose the Correct Answer (10 Questions)

Choose the correct option for each sentence.

11. When I arrived, they _____.
 - A) were already leaving
 - B) had already left
 - C) already left
12. We _____ dinner at 7 PM last night.
 - A) had
 - B) were having
 - C) had had
13. She _____ for the bus for 30 minutes before it came.
 - A) waited

- B) was waiting
 - C) had been waiting
14. While he _____, the doorbell rang.
- A) slept
 - B) was sleeping
 - C) had been sleeping
15. They _____ (build) the house before the storm started.
- A) had built
 - B) were building
 - C) built
16. I _____ (not finish) my homework by 10 PM yesterday.
- A) did not finish
 - B) was not finishing
 - C) had not finished
17. We _____ in the park when it started to rain.
- A) walked
 - B) were walking
 - C) had been walking
18. She _____ her book before the lecture began.
- A) read
 - B) had read
 - C) was reading
19. I _____ to call you earlier, but I forgot.
- A) wanted
 - B) had wanted
 - C) was wanting
20. By the time he arrived, we _____ for an hour.
- A) waited
 - B) had been waiting
 - C) were waiting

Part 3: Text Editing (10 Questions)

The text contains mistakes in the use of past tense forms. Identify and correct them.

Text:

Yesterday, I was waking up early and decided to go for a run. While I ran, I had seen my friend John. He was talking on the phone when I waved to him. After we talked for a few minutes, I remembered that I had forgot my wallet at home. I had been rushing back home when it started raining heavily. By the time I was getting home, I was completely wet.

Instruction: Correct the mistakes in the text and underline the correct forms.

Part 4: Write Your Own Sentences (10 Questions)

Compose sentences using the given past tense forms. All sentences should be in the past.

- 21) Write a sentence using Past Simple.
- 22) Write a sentence using Past Continuous.
- 23) Write a sentence using Past Perfect.
- 24) Write a sentence using Past Perfect Continuous.
- 25) Write a sentence where one action in Past Simple interrupts another in Past Continuous.
- 26) Write a sentence where one action in Past Perfect happened before another in Past Simple.
- 27) Write a sentence about a long-lasting action in the past using Past Continuous.
- 28) Write a sentence about a long-lasting action that was completed before a certain point using Past Perfect Continuous.
- 29) Write a sentence using the phrase "It was the first time I had ever...".
- 30) Write a sentence combining Past Simple and Past Perfect in one sentence.

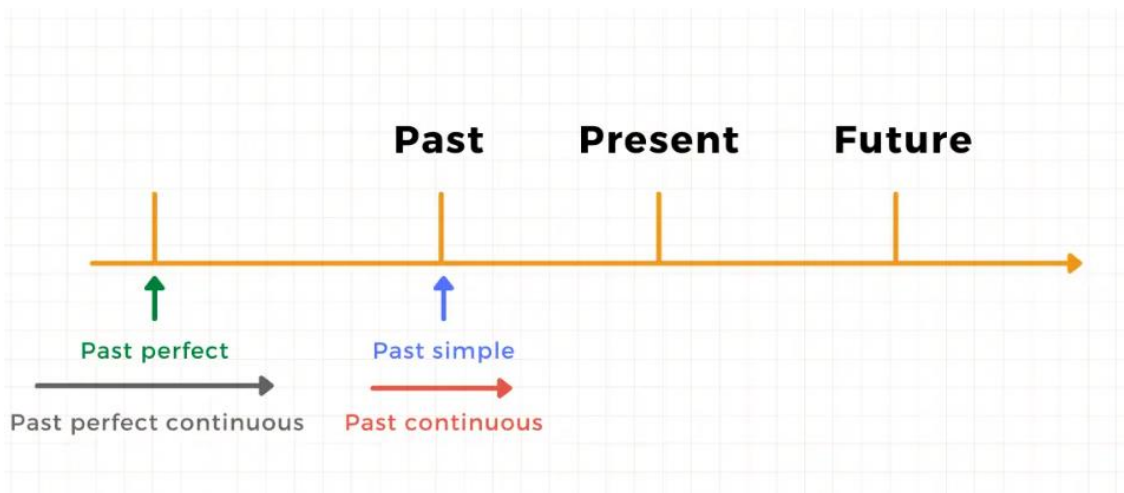
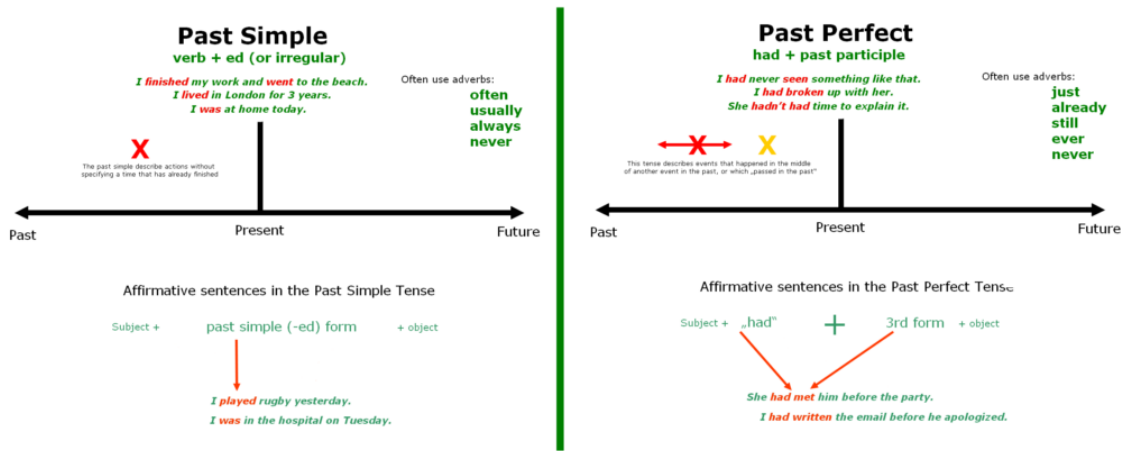
Критерії оцінювання:

- Частина 1: по 1 балу за правильне заповнення пропуску (10 балів).
- Частина 2: по 1 балу за правильний вибір варіанту (10 балів).
- Частина 3: по 1 балу за кожну правильно виправлену помилку (10 балів).
- Частина 4: по 1 балу за кожне правильно складене речення (10 балів).

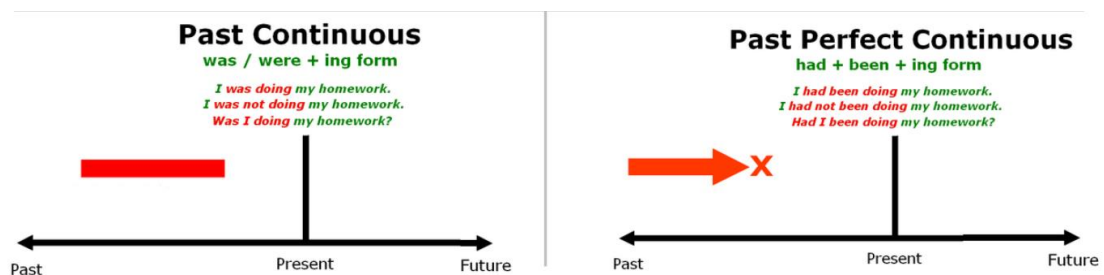
Максимальна кількість балів: 40.

Схеми для подачі теоретичного матеріалу

Схеми, які візуально зображують часові лінії Past Simple і Past Perfect

Схема, яка візуально зображує часові лінії Past Continuous і Past Perfect Continuous

Загальна схема часових ліній

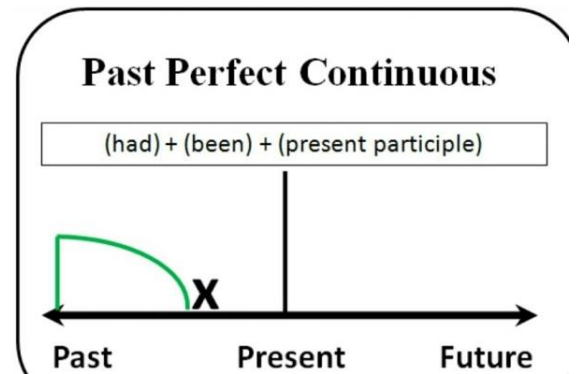
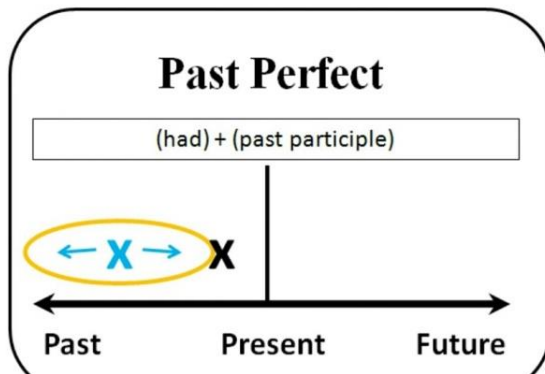
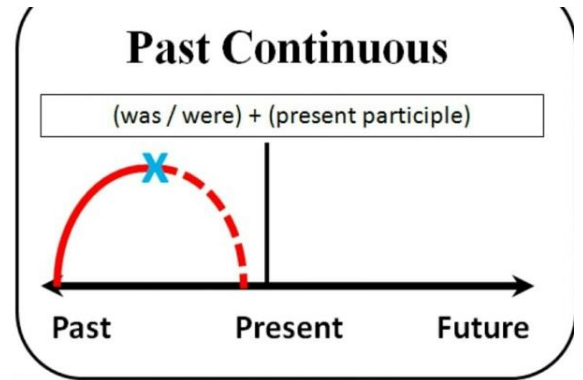
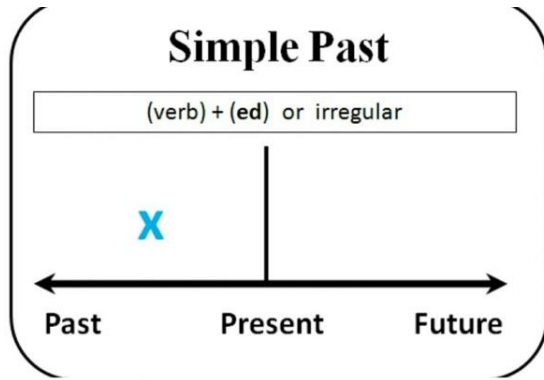

Схема формування Past Tenses

<h1>Past Tenses</h1>			
Past Simple	Past Continuous	Past Perfect	Past Perfect Continuous
V-ed, V2	was (were) V-ing	had V-ed, V3	had been V-ing

Комплекс вправ та завдань

Інтерактивні вправи для засвоєння Past Simple

Вправа 1. The Secret Time Travel Diary

Students imagine they are time travelers and describe their adventures in the past.

1. Providing a diary template (e.g., a sheet with prompts like):

- "I traveled to ____."

- "I saw ____."

- "I met ____."

- "I did ____."

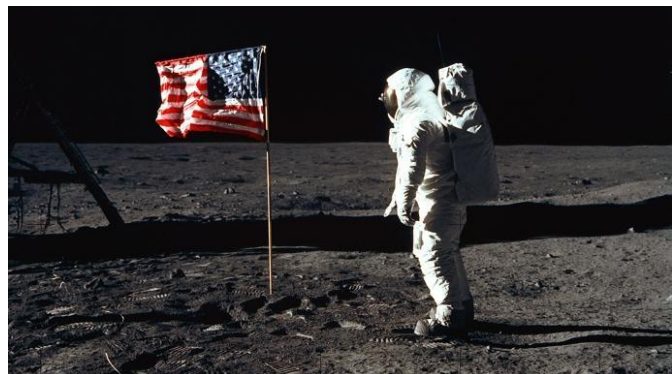
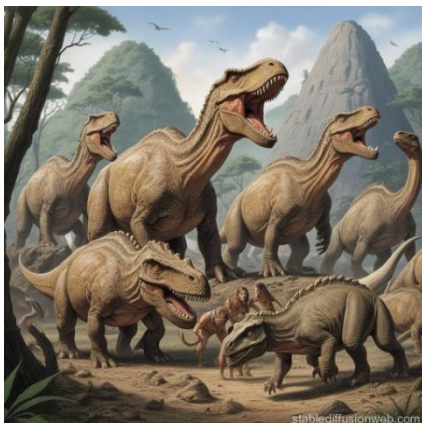
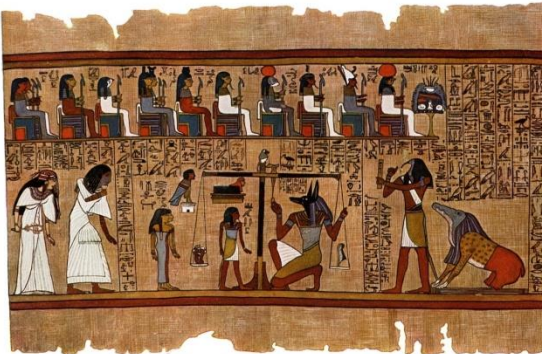
2. Showing an example text:

- *Last week, I traveled to the 18th century. I visited a castle and saw knights.*

They fought in a big tournament. I met the king and had dinner in the great hall.

3. Adding a creative twist. For example, students draw random “time” and “place” cards to describe their adventures.

- Example cards: Ancient Egypt, Medieval Europe, Prehistoric Era, the Moon in 1969.

Example:

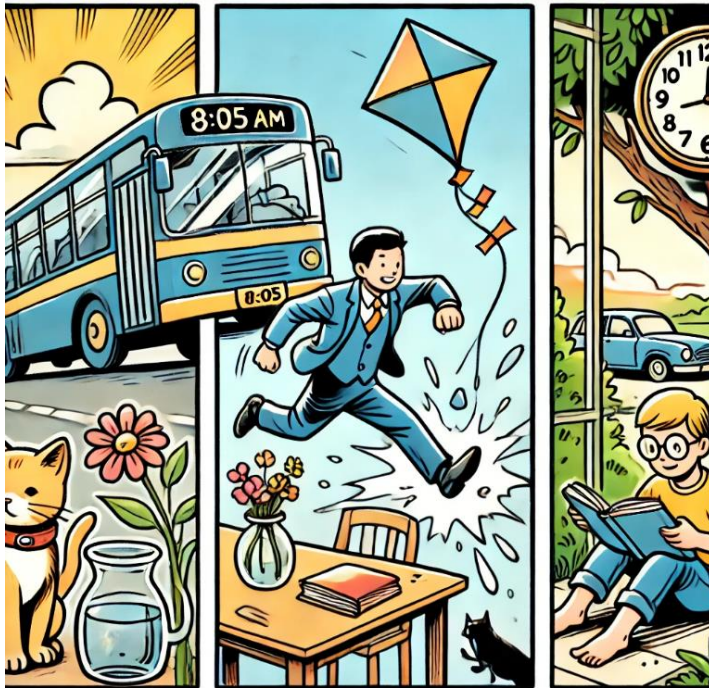
- A student chose Medieval Europe. His story: I traveled to Medieval Europe. I saw knights and visited a castle. A princess asked me for help. We found a treasure in the forest.

Вправа 2. Interactive Comic: Create a Story

Organization

1. Preparing a set of pictures or slides with simple scenes. For example:

- *A person sleeping on a bench.*
- *A cat knocking over a vase.*
- *A man running to catch a bus.*

2. Students need to create a story based on these images, describing what happened in the Past Simple tense.

Example:

- A man standing at a bus stop. The bus is leaving.

- Description: The man ran to the bus stop. He missed the bus and looked upset.

Making it more challenging:

- Adding a twist, such as: "How does this story end?" Students create their own endings.

- Provide a list of random words they must include in their description.

1. horse	2. tortoise	3. bath	4. cat
5. comb	6. spectacles	7. aeroplane	8. radio
9. snake	10. shoe	11. guitar	12. table
13. letter	14. nose	15. paint	16. heart
17. camera	18. hamburger	19. carpet	20. trap
21. elephant	22. balloon	23. song	24. key
25. elevator	26. telephone	27. money	28. matchstick
29. book	30. pencil	31. knife	32. copier
33. cigarette	34. tree	35. ice	36. cactus
37. flag	38. mouse	39. vote	40. prison
41. egg	42. television	43. rocket	44. flower
45. hammer	46. lawyer	47. mountain	48. string
49. sponge	50. bee	51. car	52. eraser
53. bell	54. rain	55. ladder	56. gun
57. shop	58. fire	59. glue	60. pin

Вправа 3. Sherlock Holmes: Solving a Mystery

Organization

1. Preparing a mystery scenario: "The school cafeteria's cookies disappeared!"
2. Providing students with clues. Each clue is a sentence in the Past Simple tense.
 - Sam went to the kitchen at 4 p.m.
 - Emily didn't leave her classroom until 5 p.m.
 - Peter ate a chocolate bar near the kitchen at 3:30 p.m.
 - At 1 p.m., Emma ate a sandwich in the cafeteria.
 - Tom left the room at 3:30 p.m. and went to the library.
 - The cookie jar was on the kitchen counter at 2 p.m.
 - Anna was in the library at 4 p.m. studying.
 - John went to the kitchen at 3 p.m. and saw the jar open.
 - Lucy was talking to the teacher in the hallway at 2:30 p.m.
 - Peter returned to his classroom at 3:45 p.m.
 - Mike was in the gym during the cookie theft.
 - Sarah saw a piece of chocolate on Peter's desk at 3:20 p.m.
 - Emma didn't leave the cafeteria until 2:45 p.m.

These clues can help students piece together a timeline of events to solve the mystery!

3. Students work in teams, read the clues, and try to figure out who is guilty.

Example clues:

- The cookies were last seen at 2 p.m.
- Sarah baked the cookies at 12 p.m.
- Mike opened the jar at 1:30 p.m.
- Jenny said she saw crumbs on Peter's desk.

Outcome:

Students build a logical sequence:

- Peter ate the cookies because he was near the kitchen at 3:30 p.m., and Jenny saw crumbs on his desk.

Вправа 4. Sherlock Holmes: Quest: A Hero's Past Adventures

Organization

1. Creating a character (pirate, treasure hunter, or explorer).

2. Providing students with action cards that describe what the hero did in the past (e.g., "found a treasure," "escaped a storm," "met a dragon").

3. Task: In groups, students create a story about the hero's adventures using Past Simple.

Example action cards:

- Found a treasure
- Fought with pirates
- Lost a map
- Built a raft

Example text:

- Last year, Captain Jack found a treasure on a mysterious island. He fought with pirates and escaped in a small boat. Then he built a raft and sailed home.

How to make it harder:

Add a rule that each group must include specific words or phrases (e.g., "suddenly," "after that," "at first").

Інтерактивні вправи для засвоєння Past Continuous

Вправа 5. Time Riddle: What Was Happening?

Students are given a scene description, and they have to guess what people were doing at that moment.

How to organize:

1. Provide a scene description:

Scene 1:

It was a quiet evening in the park. The sun was setting, and the sky was turning orange and pink. People were walking slowly along the paths, while children were playing near the fountain. Some people were sitting on benches, reading books, and others were chatting softly. A dog was running around, chasing a ball.

Scene 2:

It was a cold, rainy day. The streets were wet, and the wind was blowing hard. People were hurrying along the sidewalks, holding umbrellas. A man was waiting at the bus stop, looking at his watch. A woman was walking by, carrying a shopping bag. A car was driving by slowly, splashing water from the puddles.

Scene 3:

It was a busy Saturday afternoon in the city center. Cars were honking in traffic, and people were walking quickly from store to store. A street musician was playing a violin on the corner, while a group of tourists was taking pictures

nearby. Some people were sitting at outdoor cafes, sipping coffee and chatting with friends.

Scene 4:

It was a dark, stormy night. The wind was howling, and the rain was pouring down in sheets. A family was sitting in the living room, the TV was on, and the lights were flickering. The children were playing with their toys on the floor, while the parents were talking. Outside, a tree was swaying in the wind, and thunder was rumbling in the distance.

Scene 5:

It was a bright, sunny afternoon. People were walking along the beach, some were sunbathing, and others were swimming in the sea. A group of friends was playing volleyball on the sand, while a family was having a picnic nearby. Seagulls were flying above, and the sound of the waves was calming.

Scene 6:

It was the middle of the night. The moon was shining brightly in the sky, and the stars were sparkling. A man was walking down a deserted street, his footsteps echoing. A cat was sitting on the windowsill, watching him pass. The streetlights were flickering, and there was a sense of silence in the air.

Scene 7:

It was early in the morning. The sun was rising, and the first light was creeping through the curtains. A woman was making breakfast in the kitchen, while a man was reading the newspaper at the table. The coffee machine was buzzing, and the sound of birds singing could be heard outside the window.

Example

- It was 9 PM. The rain was pouring, and people were running to take cover under the trees. A dog was barking in the distance.

2. Students must guess what was happening at that moment. For example, what the dog was doing or why the people were running.

3. After the students make their guesses, ask them to write a response using Past Continuous:

- The people were running because it was raining. The dog was barking because it was scared.

Вправа 6. Action Cards: What Was the Hero Doing?

Students are given action cards that describe what characters were doing, and they have to say what was happening in the moment.

How to organize:

1. Distribute cards with descriptions of different ongoing actions, such as:

1. He was cooking dinner.
2. She was running in the park.
3. They were watching a movie together.
4. I was reading a book.
5. The cat was sleeping on the couch.
6. The dog was barking loudly.
7. We were waiting for the bus.
8. He was drawing a picture.
9. She was talking to her friend on the phone.
10. They were playing football in the yard.
11. I was cleaning the house.
12. They were dancing at the party.

Картки з паралельними діями:

1. While I was cooking, she was setting the table.
2. While they were studying, we were watching TV.

3. He was cleaning the windows while I was watering the plants.
 4. She was talking to her friend while he was playing the guitar.
 5. They were taking pictures while the kids were running around.
 6. We were waiting for the train while the sun was setting.
 7. I was working on my project while my brother was playing games.
 8. He was fixing the car while I was reading the newspaper.
 9. They were eating dinner while we were having dessert.
 10. I was listening to music while she was singing.
2. Students must create sentences or a small story using Past Continuous for each action.
 3. For example, the story:
 - Last Saturday, I was at home. I was reading a book when my sister was cooking dinner in the kitchen. Suddenly, we heard that the neighbors were watching a movie.

Інтерактивні вправи для засвоєння Past Perfect

Вправа 7. The Lost Letter

Materials Needed:

- A set of event cards or place descriptions.
- Optional: Timeline visuals to help students organize events chronologically.

Scenario:

Explaining the scenario in detail. For example:

"A very important letter has been lost. It could contain secret information, a valuable message, or even instructions for an important event. The letter has been missing for several days, and now it has finally been found in an unexpected place."

Assign the Mystery:

Tell the students that they will be detectives trying to figure out the events that led to the discovery of the letter. Their task is to use the Past Perfect to describe what happened before the letter was found.

Provide the Timeline:

You can give students a timeline structure to help them organize the events. For example, use key phrases like:

- *Before the letter was found...*
- *By the time the letter was discovered...*
- *When they finally found the letter...*

Distribute Event Cards:

Give students a set of event cards or clue cards. These cards describe different actions or locations where the letter might have been hidden. Each event card includes an action in the Past Perfect (the event that happened before the letter was found).

Event Cards:

"The desk had been cleaned and reorganized by the office assistant."

"The letter had been accidentally placed under a pile of old books on the shelf."

"Someone had searched the drawer and overlooked the letter."

"The letter had been in the attic for months, hidden in a box of old papers."

"By the time the letter was discovered, the room had been redecorated and the desk moved."

"The letter had been lost in the kitchen drawer, buried under a pile of receipts."

Form the Story:

Students need to arrange the event cards in the correct chronological order. The cards will describe the actions that happened before the letter was found. They will then write a narrative using Past Perfect for the events that occurred earlier and Past Simple for the discovery of the letter.

Example of a completed timeline:

Before the letter was found, the desk had been cleaned by the assistant.

The letter had been placed under a pile of old books on the shelf. No one had seen it there before.

The office assistant had searched the drawer but had missed the letter, thinking it was just another piece of old paper.

The letter had been hidden in the attic for months, but no one had checked there recently.

By the time the letter was found, the room had been redecorated and the desk had been moved to another corner.

Starting the Narrative:

Ask students to begin their story by setting the scene for when the letter was found. For example:

"After several days of searching, the letter was finally discovered in the most unlikely place."

Using Past Perfect:

Students need to use the Past Perfect to describe actions that happened before the discovery of the letter. For example:

"Before the letter was found, the room had been thoroughly cleaned and reorganized by the office assistant."

"The letter had been hidden under a pile of old books for weeks."

"Someone had already checked the drawer and the shelves, but they hadn't found it."

Describing the Discovery:

After building the story up to the point where the letter is found, students can switch to Past Simple to describe the final discovery. For example:

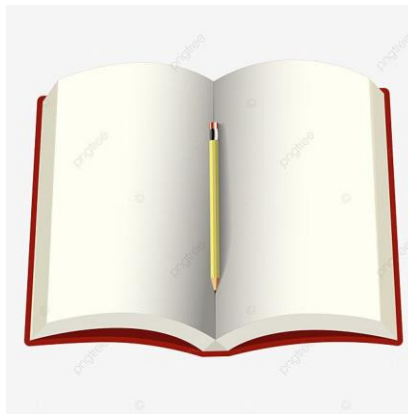
"One day, after moving a pile of old newspapers, they found the letter."

End with a Twist:

Use Multiple Locations:

Give students more locations where the letter could have been hidden, such as different rooms, boxes, or even strange places (e.g., in the refrigerator). They need to create a more complex timeline of events.

1. Under the Couch
2. In the Refrigerator
3. Behind a Painting on the Wall
4. Inside a Shoe in the Closet
5. In a Drawer in the Study
6. In a Christmas Card Box in the Living Room
7. Under the Bed
8. In a Stack of Old Magazines
9. Inside a Book (in the Pages)
10. Inside the Laundry Basket

Add a Time Limit:

Challenge students to complete the activity within a specific time frame. This will help keep the exercise dynamic and force students to think on their feet.

Вправа 8: The "Before and After" Challenge"

Materials Needed:

- Event cards with different actions.
- Optional: Whiteboard and markers (for creating visual timelines).

How to Organize the Activity:

1. Distribute Event Cards:

Prepare a set of event cards that describe different actions in the past. Each action will be either a main event or a prior event. Students will need to decide which one is in Past Perfect (before another event) and which one is in Past Simple (main event). Each event card should describe one action.

Example Event Cards:

- *"I finished my homework."*
- *"I went to the cinema."*
- *"She ate lunch."*
- *"She woke up early."*
- *"They read the email."*
- *"They played soccer."*

2. Form the Story:

Students must organize the events into a correct timeline. The main event (e.g., going to the cinema, playing soccer) will be in Past Simple, and the event that happened earlier will be in Past Perfect. The task is to correctly order the events.

Example:

- "I finished my homework before I went to the cinema."
- "She woke up early because she had eaten breakfast."

3. Class Discussion:

After the students have arranged their event cards and written their sentences, have them discuss the sequence with a partner or in small groups. They should justify why they placed the events in the order they did, using Past Perfect for actions that happened before the main event.

Sample Timeline Exercise:

Scenario: A typical day in the life of a student.

Event Cards:

- *I woke up.*
- *I finished my breakfast.*
- *I went to school.*
- *I met my friends at school.*
- *I studied for the test.*
- *I played football with my friends.*
- *I came home.*
- *I watched TV.*
- *I went to bed.*

Students will need to order the events:

1. "I woke up before I finished my breakfast." (Past Perfect)
2. "I went to school after I finished my breakfast." (Past Simple)
3. "I studied for the test after I met my friends." (Past Perfect)
4. "I played football with my friends before I came home." (Past Perfect)
5. "I watched TV after I came home." (Past Simple)

Інтерактивні вправи для засвоєння Past Perfect Continuous

Вправа 9. "The Mysterious Activity Log"

Materials Needed:

A series of images (photos or illustrations) showing actions that could have been happening over a period of time.

Present the Activity Log:

Tell the students that they will be detectives trying to piece together an activity log based on the actions shown in the images. Each image shows an action that had been happening for a period of time before something else occurred. They will need to describe what had been happening in the past using Past Perfect Continuous.

Distribute Images:

Give each student or pair of students a set of images that depict ongoing actions.

These could be simple scenes such as:

- A person jogging in the park.
- Someone reading a book.
- A group of people working at a desk.
- A child drawing on a piece of paper.
- Someone cooking in the kitchen.
- A couple of people arguing.
- A person cleaning a messy room.
- A person playing a musical instrument.

shutterstock.com · 723158785

Timeline Construction:

On a board or on paper, create a timeline of the day, and leave blank spaces where students need to insert sentences about the actions using Past Perfect Continuous. Each image represents an action that happened before another event, so students will need to fill in those details.

Example:

"They had been jogging in the park when it started raining."

"She had been reading for hours when she finally decided to take a break."

Form Sentences:

For each image, students need to describe the action in the Past Perfect Continuous. They can use the following prompts to structure their sentences:

What were they doing before something else happened?

How long had the action been going on before the main event?

Example of prompts for students:

"What had she been doing before she went out for a walk?" (If the image shows someone reading a book.)

"What had they been working on before they went for lunch?" (If the image shows people at a desk, working on a project.)

"What had he been doing before he got tired?" (If the image shows a person jogging.)

Example

Image 1:

A person sitting at a desk, typing on a laptop.

Sentence:

"He had been working on his project for hours before he took a break."

Image 2:

A group of friends playing soccer in a field.

Sentence:

"They had been playing soccer all afternoon when it suddenly started raining."

Вправа 10. Role-Playing Game: "Reconstructing Events"

Situation:

Two friends (participants) meet after a long time. One of them tells the other what they had been doing before their meeting, using Past Perfect Continuous to describe events that had been happening over a period of time before a specific moment in the past.

Roles:

1. Friend 1 (A) – the one who talks about what they had been doing before the meeting.
2. Friend 2 (B) – the one who asks questions to learn more about the events that took place before the meeting.

Steps for Execution:

1. Starting the Game:

- Friend 1 (A) starts the conversation by describing what they had been doing before the meeting.

Example for A: "I had been studying all day before I met you."

2. Question from Friend 2 (B):

- Friend 2 (B) asks a question to get more details about the event.

Example for B: "Wow, you had been studying all day? Were you tired?"

- Friend 2 is curious about what was happening before the meeting and may add questions about emotional states or consequences.

3. Friend 1's Response (A):

- Friend 1 (A) explains more details about what had been happening before the meeting.

Example for A: "Yes, I had been feeling really tired because I had been studying for six hours non-stop!"

- A uses Past Perfect Continuous to explain that the action had been happening continuously for a period of time in the past.

4. Further Questions from Friend 2 (B):

- Friend 2 can ask more questions to continue the conversation.

Example for B: "Did you take a break? Or did you keep studying?"

Possible Variations for Other Situations:

1. About studying:

- A: "I had been reading for hours before I decided to take a break."
- B: "What were you reading? Was it interesting?"

2. About sports:

- A: "I had been running every day for a month before I hurt my knee."
- B: "Oh no, what happened?"

3. About traveling:

- A: "I had been planning my trip to Italy for months before I actually went."
- B: "How exciting! What was the best part?"

АНОТАЦІЯ

Пахалюк В. В. Формування граматичної компетенції в процесі вивчення часової системи сучасної англійської мови. – Рукопис. Волинський національний університет імені Лесі Українки. – Луцьк, 2024. – 75 с.

У магістерській роботі досліджується формування граматичної компетентності здобувачів закладів вищої освіти на основі сучасних методичних підходів. Об'єктом дослідження є процес формування граматичної компетентності у здобувачів освіти, предметом — методичні засоби та підходи, що сприяють засвоєнню англійської граматики.

У роботі здійснено теоретичний аналіз науково-методичної літератури, визначено сутність поняття граматичної компетентності, її структуру та зв'язок з іншими компонентами мовної компетенції. Особлива увага приділена часовій системі англійської мови, яка через свою складність та багатофункціональність є важливим аспектом у формуванні граматичних навичок.

Робота аналізує традиційні методи викладання граматики та сучасні підходи, зокрема комунікативний, інтерактивний, task-based learning. Розглянуто роль інтегрованого навчання, яке поєднує граматику з іншими аспектами мовної діяльності, такими як читання, аудіювання, письмо та говоріння. У дослідженні також акцентується на психолого-педагогічних чинниках, які впливають на засвоєння граматики, зокрема на мотивацію та вплив міжмовної інтерференції.

Практична частина включає експериментальне дослідження впровадження запропонованих методик у процес викладання часових форм англійської мови. Розроблено комплекс ситуативних і комунікативно-орієнтованих вправ, які забезпечують ефективне формування граматичних навичок через інтерактивну роботу та залучення студентів до реальних мовленнєвих ситуацій.

Доведено, що впровадження інноваційних методик, таких як використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), інтерактивних платформ та мультимедійних засобів, сприяє підвищенню рівня граматичної компетентності студентів. Результати дослідження можуть бути використані викладачами англійської мови для вдосконалення навчальних програм, підготовки курсів підвищення кваліфікації, а також у процесі самостійного навчання студентів.

Ключові слова: граматична компетентність, англійська мова, часова система, інтерактивні технології, комунікативний підхід, іншомовне спілкування, інтегроване навчання, когнітивний підхід, мовленнєва ситуація.

ABSTRACT

Pakhaliuk V. V. Formation of grammatical competence in the process of learning the English tense system. Lesya Ukrainka Volyn National University. - Lutsk, 2024. - 75 p.

The master's thesis investigates the formation of grammatical competence of higher education students on the basis of modern methodological approaches. The object of the study is the process of forming grammatical competence in students, the subject is methodological tools and approaches that contribute to the acquisition of English grammar.

The paper provides a theoretical analysis of scientific and methodological literature, defines the essence of the concept of grammatical competence, its structure and connection with other components of language competence. Particular attention is paid to the English language tense system, which, due to its complexity and multifunctionality, is an important aspect in the development of grammatical skills.

The work analyses traditional methods of teaching grammar and modern approaches, including communicative, interactive, task-based learning. The role of integrated learning, which combines grammar with other aspects of language

activity, such as reading, listening, writing and speaking, is considered. The study also focuses on the psychological and pedagogical factors that influence grammar acquisition, including motivation and the impact of interlanguage interference.

The practical part includes an experimental study of the implementation of the proposed methods in the process of teaching English tenses. A set of situational and communicative-oriented exercises has been developed that ensure the effective development of grammatical skills through interactive work and involvement of students in real-life speech situations.

It is proved that the introduction of innovative methods, such as the use of information and communication technologies (ICT), interactive platforms and multimedia, contributes to the improvement of students' grammatical competence. The results of the study can be used by English language teachers to improve curricula, prepare refresher courses, as well as in the process of students' self-study.

Keywords: grammatical competence, English time system, interactive technologies, communicative approach, foreign language communication, integrated learning, cognitive approach, speech situation.

ZUSAMMENFASSUNG

Pakhaliuk V. V. Formation der grammatischen Kompetenz im Prozess des Studiums des Zeitsystems des modernen Englisch. – Manuskript . Lesya Ukrainka Volyn National Universität. - Luzk, 2024. - 75 S.

Die Masterarbeit untersucht die Bildung der grammatikalischen Kompetenz von Hochschulstudenten auf der Grundlage moderner methodologischer Ansätze. Der Gegenstand der Studie ist der Prozess der Bildung der grammatischen Kompetenz im Prozess des Studiums der englischen Sprache Zeitsystem, das Thema ist methodische Werkzeuge und Ansätze, die zum Erwerb der englischen Grammatik beitragen.

Das Papier bietet eine theoretische Analyse der wissenschaftlichen und methodischen Literatur, definiert das Wesen des Konzepts der grammatikalischen Kompetenz, seine Struktur und Verbindung mit anderen Komponenten der Sprachkompetenz. Besonderes Augenmerk wird auf das Zeitsystem der englischen Sprache gelegt, das aufgrund seiner Komplexität und Multifunktionalität einen wichtigen Aspekt bei der Entwicklung grammatischer Fähigkeiten darstellt.

Die Arbeit analysiert traditionelle Methoden des Grammatikunterrichts und moderne Ansätze, einschließlich des kommunikativen, interaktiven und aufgabenorientierten Lernens. Die Rolle des integrierten Lernens, das die Grammatik mit anderen Aspekten der Sprachaktivität wie Lesen, Hören, Schreiben und Sprechen verbindet, wird berücksichtigt. Die Studie konzentriert sich auch auf die psychologischen und pädagogischen Faktoren, die den Grammatikerwerb beeinflussen, einschließlich der Motivation und der Auswirkungen von Interferenzen zwischen Sprachen.

Der praktische Teil umfasst eine experimentelle Studie über die Umsetzung der vorgeschlagenen Methoden beim Unterrichten englischer Zeitformen. Es wurde eine Reihe von situativen und kommunikationsorientierten Übungen entwickelt, die eine effektive Entwicklung grammatikalischer Fähigkeiten durch interaktive Arbeit und die Einbeziehung von Hochschulstudenten in reale Sprechsituationen gewährleisten.

Es hat sich gezeigt, dass die Einführung innovativer Methoden, wie der Einsatz von Informations- und Kommunikationstechnologien (IKT), interaktiven Plattformen und Multimedia, zur Verbesserung der grammatikalischen Kompetenz der Studierenden beiträgt. Die Ergebnisse der Studie können von Englischlehrern zur Verbesserung von Lehrplänen, zur Vorbereitung von Auffrischkursen sowie im Prozess des Selbststudiums der Schüler genutzt werden.

Schlüsselwörter: Grammatikalische Kompetenz, englische Sprache, Zeitsystem, interaktive Technologien, kommunikativer Ansatz, fremdsprachliche Kommunikation, integriertes Lernen, kognitiver Ansatz, Sprechsituation.